

SPIS TREŚCI

Uchwała nr 84/XL Rady Naczelnej ZHP.....	1
System Metodyczny ZHP.....	2
Uchwała nr 85/XL Rady Naczelnej ZHP.....	16
Regulamin Systemu Instrumentów Metodycznych.....	20
Program próby harcerki/harcera.....	30
Program naramiennika starszoharcerskiego.....	30
Program naramiennika wędrowniczego.....	30
Programy gwiazdek zuchowych.....	31
Programy stopni harcerskich.....	38
Podsumowanie.....	57

**Uchwała nr 84/XL Rady Naczelnej ZHP
z dnia 26 czerwca 2021 r.
w sprawie systemu metodycznego ZHP**

Na podstawie § 67 ust. 4 pkt 2 i 3 Statutu ZHP Rada Naczelna ZHP uchwała, co następuje:

1. Rada Naczelna ZHP przyjmuje „System metodyczny ZHP” stanowiący załącznik do niniejszej uchwały oraz zobowiązuje Główną Kwaterę ZHP i wszystkie harcerskie komendy do pracy zgodnie z przyjętym systemem. Uchwała określa system metodyczny ZHP oraz zasady przynależności członków ZHP do poszczególnych grup członkowskich, metodycznych i do jednostek organizacyjnych.
2. „System metodyczny ZHP” zawiera podstawowe zasady funkcjonowania systemu, a jego istotą są idee zawarte w poszczególnych zapisach.
3. Drużynowy może zdecydować o kontynuowaniu pracy według dotychczas obowiązującego systemu metodycznego ZHP maksymalnie do 1 września 2022 r.
4. Rada Naczelna ZHP zobowiązuje Główną Kwaterę ZHP do przeglądu dokumentów dotyczących systemu metodycznego ZHP pod kątem zgodności z „Systemem metodycznym ZHP” w zakresie swoich kompetencji i dokonania w nich stosownych zmian do dnia 15 listopada 2021 r.
5. Rada Naczelna ZHP zobowiązuje Główną Kwaterę ZHP do dostosowania systemu kształcenia ZHP oraz dokumentów wykonawczych do nowych zapisów systemu metodycznego ZHP, w szczególności wsparcia kształcenia drużynowych drużyn wielopoziomowych, do dnia 15 listopada 2021 r.
6. Do momentu dokonania zmian, o których mowa w p. 4 i 5, kształcenie kadry może odbywać się według systemu metodycznego wprowadzanego niniejszą uchwałą lub na dotychczasowych zasadach.
7. Traci moc uchwała nr 66/XL Rady Naczelnej ZHP z dnia 17 stycznia 2021 r. w sprawie systemu metodycznego ZHP.
8. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Uzasadnienie

Realizując Uchwałę XLI Zjazdu Nadzwyczajnego ZHP nr 5 z dnia 27 października 2019 r. w sprawie Harcerskiego Systemu Wychowawczego oraz Uchwałę XL Zjazdu ZHP nr 11 z dnia 10 grudnia 2017 r. w sprawie Harcerskiego Systemu Wychowawczego, Rada Naczelna ZHP na podstawie projektu nowelizacji Systemu Instrumentów Metodycznych ZHP wypracowanego przez Zespół projektowy ds. reformy instrumentów metodycznych opracowała pakiet zmian w systemie metodycznym ZHP. Niniejsza uchwała jest elementem tego pakietu i modyfikuje ogólne założenia poszczególnych metodyk w kierunku wynikającym z wypracowanych zmian.

Biorąc pod uwagę moment wprowadzania opisanych wyżej zmian w połączeniu z zainteresowaniem wypracowywanymi zmianami i chęcią szybkiego wprowadzenia ich

wyrażaną przez części środowisk, ale także brak możliwości przeprowadzenia powszechnej akcji kształceniowej zorientowanej na wprowadzenie zmian przed rozpoczęciem roku harcerskiego 2021/2022, Rada Naczelna ZHP decyduje o możliwości samodzielnego wyboru momentu wdrożenia wprowadzanych zmian w poszczególnych gromadach i drużynach, w zależności od znajomości nowego systemu przez kadre, chęci i możliwości szybkiego uzupełnienia wiedzy z tego zakresu, dostępności form kształceniowych itp.

Ponieważ ostatecznym momentem przejścia wszystkich gromad i drużyn na nowy system metodyczny jest początek roku harcerskiego 2022/2023, termin uwzględnienia wprowadzanych zmian w systemie kształcenia wyznaczono na 15 listopada 2021 r., tak by wszystkie formy kształcenia odbywające się w trakcie Harcerskiej Akcji Zimowej 2022 uwzględniały już nowe rozwiązania.

Działania związane z realizacją przedmiotowej uchwały ujęte zostały w planie pracy Głównej Kwatery ZHP, w tym w planie kształcenia na rok 2021. Na szczeblu centralnym ZHP zasadnicze koszty związane z wdrożeniem systemu ujęte zostały w zadaniu nr Z128 budżetu Głównej Kwatery ZHP na rok 2021 i zostaną sfinansowane ze środków Rządowego Programu Rozwoju Organizacji Harcerskich i Skautowych na lata 2018-2030.

SYSTEM METODYCZNY ZHP

I. WSTĘP

System metodyczny ZHP to kompleksowy opis sposobu pracy gromad i drużyn ZHP w zgodzie z Harcerskim Systemem Wychowawczym i w dostosowaniu do potrzeb rozwojowych członków ZHP. System metodyczny ZHP całościowo traktuje proces wychowywania młodego człowieka w ZHP od zucha do wędrownika, kładąc nacisk na płynny proces wychowawczy. Szczególnie istotne jest w nim zapewnienie ciągu wychowawczego oraz rola instruktora wychowawcy, który proces wychowania inspirowa i wspiera.

Metodyki są opisem sposobu pracy Harcerskim Systemem Wychowawczym z daną grupą wiekową członków ZHP.

Grupa wiekowa członków ZHP pracująca daną metodyką to grupa metodyczna.

Gromadą/drużyną jednopoziomową jest gromada/drużyna, w której szeregowi członkowie pracują jedną metodyką.

Drużyną wielopoziomową jest drużyna, w której szeregowi członkowie pracują więcej niż jedną metodyką.

II. PRZYNALEŻNOŚĆ CZŁONKÓW ZHP DO GRUP METODYCZNYCH

1. Grupami członkowskimi, które stanowią jednocześnie grupy metodyczne są:
 - a) Zuchy – członkowie w wieku 6 - 10 lat, pracujący metodyką zuchową,
 - b) harcerki i harcerze - członkowie w wieku 10 - 13 lat, pracujący metodyką harcerską,
 - c) harcerki starsze i harcerze starsi - członkowie w wieku 13 - 16 lat, pracujący metodyką starszoharcerską,
 - d) wędrowniczki i wędrownicy - członkowie w wieku 15 - 21 lat, pracujący metodyką wędrowniczą lub pełniący funkcje wychowawcze i przygotowujący się do złożenia Zobowiązania Instruktorskiego.
2. Grupami członkowskimi, które nie stanowią grup metodycznych są:
 - a) instruktorki i instruktorzy - członkowie, którzy ukończyli 16 lat, po zdobyciu stopnia instruktorskiego i złożeniu Zobowiązania Instruktorskiego, złożony uprzednio Przymiar Harcerski,
 - b) starszyzna - członkowie, którzy ukończyli 21 lat, złożyli Przymiar Harcerski i nie złożyli Zobowiązania Instruktorskiego oraz realizują zadania wspierające realizację misji wychowawczej ZHP,
 - c) seniorzy - starszyzna i instruktorzy, którzy ukończyli 55 lat i działają w kręgu seniorów.
3. Granice wiekowe określone w p. 1 mają charakter orientacyjny. O momencie przejścia członka ZHP między grupami metodycznymi decydują wspólnie drużynowi prowadzący obie grupy metodyczne na podstawie osiągniętego poziomu rozwoju i biorąc pod uwagę osiągnięty poziom określony ideał stopnia. Przy podejmowaniu decyzji należy wziąć pod uwagę opinię członka ZHP w tym zakresie.
4. W przypadku członków spełniających kryteria członkostwa w jednostkach Nieprzetartego Szlaku instrumenty metodyczne stosuje się adekwatnie do możliwości i potrzeb rozwojowych danej osoby. W takim przypadku można odstąpić od stosowania podziału na grupy członkowskie opisanego w p. 1 i 2, jeśli przemawiają za tym możliwości i potrzeby rozwojowe danej osoby. W żadnym przypadku nie klasyfikuje się jako zuchów osób powyżej górnej granicy wieku wskazanego dla zuchów w p. 1.

III. PRZYNALEŻNOŚĆ CZŁONKÓW ZHP DO JEDNOSTEK ORGANIZACYJNYCH

1. Jednostkami organizacyjnymi właściwymi dla członków są:
 - a) dla zuchów - gromada zuchowa lub w szczególnych przypadkach - drużyna wielopoziomowa, w której działają szóstki pracujące metodyką zuchową,
 - b) dla harcerek i harcerzy - drużyna harcerska lub drużyna wielopoziomowa, w której działają zastępy pracujące metodyką harcerską,
 - c) dla harcerek starszych i harcerzy starszych, drużyna starszoharcerska lub drużyna wielopoziomowa, w której działają zastępy pracujące metodyką starszoharcerską,
 - d) dla wędrowniczek i wędrowników - drużyna wędrownicza lub drużyna wielopoziomowa, w której działają patrole lub zastępy wędrownicze pracujące metodyką wędrowniczą,

- e) dla instruktorek i instruktorów, starszyny oraz seniorów - hufiec, chorągiew lub Główna Kwatera ZHP.
2. Drużyny wielopoziomowe mogą być powoływane dla członków działających w małych grupach (np. zastępach, patrolach) z co najmniej dwóch grup metodycznych następujących po sobie. *Liczebność poszczególnych grup metodycznych reprezentowanych w drużynie wielopoziomowej powinna umożliwiać ich funkcjonowanie zgodnie z zasadami odpowiednich metodyk.*
 3. Działanie gromad i drużyn organizowane jest przy wsparciu hufca w taki sposób, aby członkowie ZHP:
 - mieli możliwość działania w jednej gromadzie/drużynie minimum 3 lata,
 - mieli zapewniony pełny ciąg wychowawczy.
 4. Wędrowniczki i wędrownicy, instruktorki i instruktorzy, starszyna oraz seniorzy, studiujący lub pracujący na uczelni albo w inny sposób związani ze środowiskiem akademickim, mogą ponadto należeć do kręgu akademickiego.
 5. Instruktorki i instruktorzy, starszyna oraz seniorzy mogą ponadto należeć do kręgu innego niż akademicki. Nazwa kręgu powinna wynikać ze składu członkowskiego kręgu, np. krąg instruktorski, krąg starszyny, krąg seniorów, krąg instruktorów i starszyny itp.
 6. Instruktorki i instruktorzy, starszyna oraz seniorzy mogą ponadto należeć do harcerskiego klubu specjalnościowego. Członkami harcerskiego klubu specjalnościowego mogą być także harcerki i harcerze, harcerki starsze i harcerze starsi oraz wędrowniczki i wędrownicy, chcący rozwijać swoje pasje i zainteresowania, pozostający z przydziałem służbowym do swojej macierzystej drużyny.
 7. Przynależność do gromady zuchowej, drużyny harcerskiej, drużyny starszoharcerskiej, drużyny wędrowniczej, drużyny wielopoziomowej, w związku z pełnieniem w niej funkcji drużynowego, mogą instruktorki i instruktorzy, a w uzasadnionych przypadkach również wędrowniczki i wędrownicy, starszyna i seniorzy, posiadający odpowiednie kwalifikacje instruktorskie.
 8. Przynależność do gromady zuchowej, drużyny harcerskiej, drużyny starszoharcerskiej, drużyny wędrowniczej, drużyny wielopoziomowej w związku z pełnieniem w niej funkcji innej niż drużynowy mogą mieć ponadto członkowie z innych grup członkowskich - starsi wiekiem od szeregowych członków jednostki.

IV. SPOSÓB DZIAŁANIA GROMAD I DRUŻYN W ZGODZIE Z HARCERSKIM SYSTEMEM WYCHOWAWCZYM

1. Fundamentem wysokiej jakości działania gromad i drużyn jest działanie w zgodzie z Harcerskim Systemem Wychowawczym, czyli:
 - a) Ideał wychowawczy opisany w Obietnicy i Prawie Zucha/Prawie i Przyrzeczeniu Harcerskim jest podstawą wszystkich działań gromad i drużyn.
 - b) Gromady i drużyny działają metodą harcerską zgodnie z zasadami harcerskiego wychowania określonymi w Harcerskim Systemie Wychowawczym (tj. praca nad sobą, braterstwo, służba).

- c) Harcerski program jest tworzony na poziomie gromady/drużyny, atrakcyjny swoją nowością i poziomem wyzwań także dla zuchów/harcerzy będących dłużej niż dwa lata w gromadzie/drużynie; tworzony jest w oparciu o potrzeby rozwojowe każdego z jej członków z zastosowaniem instrumentów metodycznych charakterystycznych dla danej grupy metodycznej i odpowiednio dobranych form pracy. *Jak największa część programu powinna być realizowana w terenie.*
2. *Ważnym aspektem harcerskiego wychowania jest wyrazista i spójna tożsamość budowana poprzez harcerskie symbole i obrzędowość.*
 3. Gromady i drużyny na stałe współdziałają z drużynami innych poziomów metodycznych, czego efektem jest zapewnienie ciągu wychowawczego, najczęściej poprzez działanie gromad i drużyn w szczeplach.
 4. Działanie drużyny w zgodzie z metodą harcerską jest uwarunkowane odpowiednią jej liczebnością, pozwalającą na pracę systemem małych grup. W przypadku wyboru pomiędzy działaniem mało liczebnej drużyny działającej jedną metodyką a powstaniem większej drużyny, ale pracującej więcej niż jedną metodyką, wskazane jest powstanie drużyny wielopoziomowej. Optymalne jest działanie gromad i drużyn, w których pracuje 3-5 małych grup (szóstek, zastępów, patroli). Ze względu na stosunkowo najmniejsze różnice metodyczne najbardziej naturalnym krokiem jest tworzenie drużyn, w których pracuje się metodykami harcerską i starszoharcerską.
 5. W każdej gromadzie i drużynie członkowie należący do grup metodycznych rozwijają się we wszystkich sferach rozwoju poprzez zdobywane gwiazdek/stopni.
 6. Każdy drużynowy uzyskuje wsparcie, również indywidualne, w zakresie działania zgodnego z Harcerskim Systemem Wychowawczym, w tym pomoc w rozwiązywaniu sytuacji problemowych. Odpowiedzialna za wsparcie drużynowego jest komenda hufca.
 7. Na wniosek zainteresowanego instruktora w stopniu harcmistrza Rada Naczelna ZHP może wyrazić zgodę na przeprowadzenie w wyznaczonym okresie eksperymentu metodycznego pod warunkiem zachowania zgodności z harcerską metodą wychowawczą.

V. METODYKA ZUCHOWA

Charakterystyczną formą aktywności zuchów jest **zabawa** w kogoś lub w coś realizowana zespołowo przez zdobywanie tropów oraz podczas pojedynczych zbiórek gromady. Animatorem zabawy jest wódz zuchowy – drużynowa/drużynowy.

Funkcjonowanie elementów metody harcerskiej

➤ Prawo i Obietnica Zucha

Prawo i Obietnica Zucha to fundamenty pracy instruktora z zuchami. Z nich wynikają cele wychowawcze.

Zapisy Prawa i Obietnicy Zucha są **niekwestionowane i odczytywane przez zuchy wprost**. Rozumiejąc Prawo i Obietnicę, zuchy dążą do postępowania zgodnego z zapisami. Zuchy

zapoznają się z Prawem i Obietnicą Zucha podczas zbiórek „pierwszego miesiąca”, które są szczególnym okresem w pracy gromady.

➤ System małych grup

System małych grup realizowany jest przez podział na szóstki, wykorzystywany przy organizowaniu zabawy. Szóstki realizują powierzone im w trakcie zbiórki gromady zadania. W szóstkach nie powinna występować koedukacja.

➤ Uczenie w działaniu

Charakterystyczną formą aktywności zuchowej jest zabawa w kogoś lub w coś. Zuchowa zabawa w naturalny sposób kształtuje charakter dziecka i rozwija jego umiejętności.

➤ Stale doskonalony i pobudzający do rozwoju program

Program pracy gromady powinien odpowiadać na specyficzną dla tego wieku ciekawość otaczającego świata oraz krótką koncentrację na jednym temacie.

Program pracy gromady uwzględnia przede wszystkim:

- potrzeby zuchów,
- ideę gwiazdek,
- programy tropów i sprawności zuchowych,
- wymagania gwiazdek zuchowych.

Program pracy gromady tworzony jest przez drużynowego i przybocznych, którzy są również odpowiedzialni za jego realizację.

Instrumenty metodyczne

Instrumentami metodycznymi, które należy obowiązkowo stosować w działaniu gromady, są: gwiazdki zuchowe, sprawności zuchowe i tropy zuchowe.

➤ Gwiazdki zuchowe

Zuchy realizują zadania gwiazdki na zbiórkach oraz indywidualnie w domu i w szkole. Drużynowy wraz z przybocznymi motywują i wspierają zucha w wykonywaniu zadań, nadzorują ich realizację, przy aktywnym wsparciu rodziców. Dla zapewnienia pełnego rozwoju stosowany jest system trzech gwiazdek:

- I gwiazdka - zuch ochoczy,
- II gwiazdka - zuch sprawny,
- III gwiazdka - zuch zaradny.

Zadaniem gwiazdek zuchowych jest wszechstronne kształtowanie rozwoju zucha. Obok zadań podstawowych i sprawności, stymulujących głównie rozwój intelektualny i fizyczny, oraz tropów, stymulujących głównie rozwój społeczny, w każdej gwiazdce zuchowej znajduje się jedno zadanie indywidualne stymulujące rozwój duchowy lub/i emocjonalny.

➤ Sprawności zuchowe

zdobywane indywidualnie wspierają rozwój zucha w zakresie samodzielnego podejmowania działań w określonej, wybranej przez niego dziedzinie. Zadania realizowane są na zbiórce i poza nią. Zdobywanie sprawności jest koordynowane przez drużynowego lub przybocznego.

➤ Tropy

realizowane są przez całą gromadę jednocześnie w trakcie cyklu kilku zbiórek. Tropy uczą współpracy w grupie rówieśniczej i umożliwiają poznanie przez zuchę otaczającego świata.

Działanie gromady

➤ Zorganizowanie do działania

Gromada pracuje całością w formie systematycznych zbiórek. Szóstki nie organizują samodzielnych zbiórek, podział na szóstki funkcjonuje jedynie podczas zbiórki gromady. Charakterystycznym elementem zbiórek gromady jest **krąg rady**. Tu zapadają decyzje dotyczące życia gromady, rozstrzygane są wszelkie sytuacje konfliktowe. Każde dziecko ma wówczas prawo głosu.

➤ Rola drużynowego

Drużynowy jest **wodzem** w zabawie, inspiruje ją, koordynuje jej przebieg, ale też aktywnie w niej uczestniczy. Drużynowy dba o rozwój przybocznych i wychowuje następcę.

➤ Charakterystyczne formy pracy

W pracy gromady rozróżnia się następujące rodzaje zbiórek: w terenie, normalna, kominek, turniej, wycieczka.

Podstawowymi formami pracy w gromadzie zuchowej są: zabawa tematyczna, zwiad zuchowy, gawęda, piosenka i płaś, zuchowe zwyczaje, obrzędy i tajemnice, majsterka, zuchowy teatr, pożyteczne prace, gry i ćwiczenia.

Formą letniej (wakacyjnej) działalności gromady jest kolonia zuchowa. Kolonię przygotowuje drużynowy wraz z przybocznymi. Zuchy nie włączają się w organizację kolonii.

VI. METODYKA HARCERSKA

Charakterystyczną formą aktywności harcerek i harcerzy jest **gra**, rozumiana jako działanie zespołowe w zastępach i towarzyszące temu współzawodnictwo. Program działania drużyny jest tworzony i realizowany przez drużynowego przy współudziale rady drużyny.

Funkcjonowanie elementów metody harcerskiej

➤ Prawo i Przyrzeczenie Harcerskie

Prawo i Przyrzeczenie Harcerskie to fundamenty pracy wychowawczej z harcerką i harcerzem, z nich wynikają cele wychowawcze. Prawo i Przyrzeczenie są przyjmowane jako niekwestionowany system wartości, którego zapisy są przyjmowane wprost.

➤ System małych grup

W drużynie system małych grup jest realizowany przez pracę w zastępach. Dziewczęta i chłopcy są zorganizowani w odrębnych zastępach. **Zastępowy** ma zdolności przywódcze i większe doświadczenie harcerskie od pozostałych członków zastępu, on **planuje i inicjuje pracę zastępu**. Zastępowego wybiera drużynowy w porozumieniu z radą drużyny. Stopniowo zwiększa się

stopień zaangażowania członków zastępu w podejmowanie odpowiedzialności za realizowane zadania. Zbiórki zastępu odbywają się regularnie, np. w tygodniowym rytmie.

➤ Uczenie w działaniu

W drużynie harcerskiej charakterystyczną formą aktywności jest **gra**. Gra jest harcerską formą uczenia życia przez działanie. W grze istotne jest współzawodnictwo. Uczestnicząc w grze, harcerki i harcerze poznają swoje możliwości, zdobywają nowe umiejętności, kształtują charakter, uczą się współdziałać z innymi.

➤ Stale doskonalony i pobudzający do rozwoju program

Program powinien uwzględniać potrzebę przeżycia przygody - harcowania. Umożliwia on poznanie idei harcerstwa. Szczególną rolę odgrywają techniki harcerskie.

Podstawą programu pracy drużyny są:

- potrzeby harcerek i harcerzy,
- idee stopni,
- wymagania prób na stopnie harcerskie,
- programy sprawności.

Program drużyny jest tworzony przez drużynowego przy udziale rady drużyny i uwzględnia programy zastępów, a program zastępów przez zastępy. Tożsamość zastępu, drużyny budowana jest w dużej mierze na obrzędowości. Podstawą programu zastępu są zadania wynikające z realizowanych przez członków zastępu stopni i sprawności, a w przypadku realizacji przez zastęp tropów – także samodzielnie określone cele i zadania tropów wspólnie wybranych do realizacji.

Instrumenty metodyczne

Instrumentami metodycznymi, które należy obowiązkowo stosować w działaniu drużyny harcerskiej, są: próba harcerki/harcerza, stopnie harcerskie i sprawności harcerskie.

➤ Próba harcerki/harcerza

Po wstąpieniu do drużyny harcerskiej każdy realizuje próbę harcerki/harcerza. Jej zakończenie wiąże się z dopuszczeniem do Przyrzeczenia Harcerskiego. Otwarcie próby na stopień harcerski nie wymaga złożenia Przyrzeczenia Harcerskiego. Złożenie go jest wymogiem zamknięcia próby. Próba harcerki/harcerza trwa do 6 miesięcy.

Próba harcerki/harcerza powinna być drogą dojścia do świadomego złożenia Przyrzeczenia Harcerskiego. Poziom zadań indywidualnych realizowanych przez członka ZHP musi umożliwiać realizację próby w założonym czasie.

➤ Stopnie harcerskie

Harcerze realizują zadania wynikające z wymagań na stopnie głównie przez aktywny udział w życiu zastępu i drużyny. Stopnie zdobywane przez harcerki i harcerzy w tym wieku opierają się na woli i potrzebie poznania:

Stopień I - ochotniczka-młodzik,

Stopień II - tropicielka-wywiadowca.

Zadaniem stopni harcerskich jest wszechstronne kształtowanie rozwoju harcerza w oparciu o ideę stopnia.

➤ Sprawności harcerskie

Sprawności umożliwiają przyswajanie wiedzy i takich umiejętności, które uczą przede wszystkim zaradności i samodzielności. Sprawności służą poznawaniu przez harcerki i harcerzy technik harcerskich i pobudzaniu ich zainteresowań.

➤ Tropy

Trop jest instrumentem metodycznym mogącym wspierać naturalny sposób funkcjonowania zastępu.

Zastęp pod wodzą zastępowego wybiera, spontanicznie lub z inspiracji drużynowego, cel działania i realizuje go we wspólnie wybrany sposób, w miarę możliwości bez bezpośredniego nadzoru dorosłej kadry. Współpraca w zastępie uczy harcerzy współdziałania w dążeniu do wspólnego celu, bazując na mocnych stronach i zainteresowaniach każdego z członków. Proces zdobywania tropu powinien być sformalizowany w jak najmniejszym stopniu.

➤ Wyzwania

Wyzwanie jest indywidualnym instrumentem metodycznym skupiającym się na rozwoju duchowym i emocjonalnym harcerki/harcerza.

Działanie drużyny

➤ Zorganizowanie do działania

Śródroczna działalność drużyny prowadzona jest na zbiórkach drużyny i zbiórkach zastępów. Zbiórki odbywają się regularnie. Zbiórka drużyny stwarza możliwość do współpracy i współzawodnictwa między zastępami. Na zbiórce rozpoczyna się realizację i podsumowuje zadania wynikające z programu pracy drużyny.

Drużyna pracuje zastępami stopniowo osiągającymi samodzielność w zakresie planowania i organizowania swojej pracy.

Działa w niej rada drużyny i często zastęp zastępowych. Decyzje w drużynie podejmuje drużynowy przy współdziałaniu rady drużyny. Działania drużyny organizuje drużynowy wspólnie z radą drużyny.

➤ Rola drużynowego

Drużynowy jest **przywódcą i autorytetem**. Inicjuje przedsięwzięcia realizowane w drużynie. Kieruje zastępem zastępowych.

Drużynowy dba o rozwój przybocznych i wychowuje następcę.

➤ Charakterystyczne formy pracy

Dla zapewnienia jak najlepszych efektów wychowawczych należy stosować przemienność form, zwłaszcza takich, które stwarzają możliwość stałej aktywności i sprawdzania się. W

szczegółności są to: gra terenowa, gra w harcówce, biwak, zwiad, ognisko, zbiórka tematyczna, bieg harcerski.

Drużyna organizuje samodzielny programowo obóz letni, podsumowujący całoroczną pracę wychowawczą.

VII. METODYKA STARSZOHARCERSKA

Charakterystyczną formą aktywności harcerek starszych i harcerzy starszych jest **poszukiwanie**, polegające na przewartościowywaniu (np. zmianie w ocenie, nadaniu innej wartości, ocenieniu na nowo czy też wręcz zmianie na inny) dotychczasowego sposobu patrzenia na świat i autorytety. O programie i działaniach drużyny decyduje rada drużyny.

Funkcjonowanie elementów metody harcerskiej

➤ Prawo i Przyrzeczenie Harcerskie

Prawo Harcerskie to fundament pracy wychowawczej z harcerką starszą i harcerzem starszym. Po okresie niekwestionowanego przyjmowania Prawa Harcerskiego, pojawiają się wątpliwości i pytania. Działania podejmowane przez drużynę mają na celu pełniejsze zrozumienie norm zawartych w Prawie i Przyrzeczeniu. Po przemyśleniach **rozpoczyna się proces świadomego akceptowania i przestrzegania norm**, zawartych w Prawie i Przyrzeczeniu.

➤ System małych grup

System małych grup realizowany jest przez pracę zastępów. Dziewczęta i chłopcy są zorganizowani w odrębnych zastępach. **Zastęp** spotyka się regularnie na zbiórkach zastępu, **samodzielnie planuje swoją pracę** i realizuje zadania. Zbiórki zastępu odbywają się regularnie. Przygotowywane są zarówno przez zastępowego, jak i poszczególnych członków zastępu.

➤ Uczenie w działaniu

Charakterystyczną formą aktywności jest **poszukiwanie**. Harcerze odkrywają różne pola działania, nowe pasje i zainteresowania w poszukiwaniu własnej drogi. Wszystkie działania oparte są na sprawdzaniu się w realnych, życiowych sytuacjach.

➤ Stale doskonalony i pobudzający do rozwoju program

Program pracy drużyny powinien uwzględniać specyficzną dla tego wieku **potrzebę poznawania i poszukiwań**. Dobrze zbudowany program z jednej strony pozwala na nieskrępowany rozwój własnych **zainteresowań**, z drugiej zakłada z góry ich **zmiennosc**. Przez taki program pokazujemy harcerce starszej i harcerzowi starszemu różnorodne możliwości oraz przygotowujemy ich do wyboru specjalizacji i własnej drogi rozwoju.

Podstawą programu pracy drużyny są:

- potrzeby i zainteresowania harcerek starszych i harcerzy starszych,
- idee stopni,
- wymagania prób na stopnie harcerskie,
- programy sprawności,
- poszukiwanie pól działania i sfer aktywności.

Program drużyny jest tworzony przez radę drużyny i uwzględnia programy zastępów, a program zastępów jest tworzony przez zastępy. Podstawą programu zastępu są zadania wynikające z realizowanych przez członków zastępu stopni i sprawności, a w przypadku realizacji przez zastęp tropów – także samodzielnie określone cele i zadania tropów wspólnie wybranych do realizacji.

Instrumenty metodyczne

Instrumentami metodycznymi, które należy obowiązkowo stosować w działaniu drużyny starszoharcerskiej, są: próba harcerki/harcerza (w przypadku osób, które nie złożyły Przyrzeczenia Harcerskiego), stopnie harcerskie i sprawności harcerskie.

➤ Próba harcerki/harcerza

Jeśli osoba wstępuje do organizacji dopiero w wieku starszoharcerskim, zaczyna swą przygodę harcerską od próby harcerki/harcerza. Jej zakończenie wiąże się z dopuszczeniem do złożenia Przyrzeczenia Harcerskiego. Otwarcie próby na stopień harcerski nie wymaga złożenia Przyrzeczenia Harcerskiego. Złożenie go jest wymogiem zamknięcia próby. Próba harcerki/harcerza trwa do 6 miesięcy.

➤ Naramiennik starszoharcerski

Próba na naramiennik starszoharcerski jest elementem wejścia do grupy harcerzy starszych, niezależnie od tego, czy mamy do czynienia z przechodzeniem wewnątrz drużyny wielopoziomowej, przejściem między drużynami, czy też odbywa ją osoba przychodząca do harcerstwa.

W wyniku próby harcerz otrzymuje wręczony w sposób obrzędowy naramiennik starszoharcerski.

Próba na naramiennik trwa do 3 miesięcy.

- Osoby wstępujące do harcerstwa w wieku starszoharcerskim mogą uzupełnić próbę harcerki/harcerza o próbę na naramiennik starszoharcerski; czas realizacji próby na naramiennik pokrywa się wówczas z okresem próby harcerza.

➤ Stopnie harcerskie

Wymagania realizowane są zarówno na zbiórkach, jak i indywidualnie. Realizacja zadań odbywa się pod opieką drużynowego, przybocznych lub zastępowych starszych stopniem.

stopień III - pionierka-odkrywca,

stopień IV - samarytanka-ćwik.

Zadaniem stopni harcerskich jest wszechstronne kształtowanie rozwoju harcerza starszego w oparciu o ideę stopnia.

➤ Sprawności harcerskie

Sprawności są zdobywane indywidualnie. W wieku starszoharcerskim sprawności służą przede wszystkim rozwojowi pasji oraz poszukiwaniu nowych zainteresowań.

➤ Tropy

Tropy są przedsięwzięciami podejmowanymi z własnej inicjatywy wykonawców, które są wspólnie zaplanowane, realizowane i oceniane przez grupę. W toku realizacji tropu każdy uczestnik wykonuje wynikające z planu zadania indywidualne zgodne ze swoimi możliwościami i zainteresowaniami. Trop rozwija zainteresowania harcerzy starszych, kształci ich odpowiedzialność i umiejętność pracy w zespole. Harcerze starsi realizują tropy w zastępie. Proces zdobywania tropu powinien być sformalizowany w jak najmniejszym stopniu.

➤ Wyzwania

Wyzwanie jest indywidualnym instrumentem metodycznym skupiającym się na rozwoju duchowym i emocjonalnym harcerki starszej/harcerza starszego.

Działanie drużyny

➤ Zorganizowanie do działania

Śródroczna działalność drużyny prowadzona jest na zbiórkach drużyny i zbiórkach zastępów. Zbiórki odbywają się regularnie. Harcerki i harcerze włączają się w organizację, przygotowanie programu, jak i prowadzenie zbiórek drużyny.

Działa w niej rada drużyny i często zastęp zastępowych. Rada drużyny odgrywa dużą rolę, planuje pracę i działania, a po zrealizowaniu je ocenia.

➤ Rola drużynowego

Drużynowy jest **przewodnikiem w poszukiwaniach**, W istotny sposób wpływa na program drużyny i jej organizację. Świadomie część decyzji powierza radzie drużyny.

Drużynowy dba o rozwój przybocznych i wychowuje następcę.

➤ Charakterystyczne formy pracy

Szczególnie zalecane są takie formy pracy, które stwarzają możliwość aktywnego poszukiwania, takie jak: wycieczka, zwiad, różnorodne formy dyskusyjne, zbiórka tematyczna, zajęcia specjalnościowe.

Drużyna organizuje samodzielny programowo obóz letni, podsumowujący całoroczną pracę wychowawczą. Szczególną formą obozu jest obóz tematyczny i obóz zagraniczny.

VIII. METODYKA WĘDROWNICZA

Charakterystyczną formą aktywności wędrowniczek i wędrowników jest **służba** realizowana wewnątrz organizacji i poza nią. Zadania realizowane indywidualnie lub zespołowo mają charakter **wyczynu**. W działalności wędrowniczej ważne miejsce zajmują specjalności i specjalizacje, pozwalające na rozwijanie indywidualnych zainteresowań. O programie pracy drużyny i podejmowanych zadaniach decyduje cała drużyna.

Funkcjonowanie elementów metody harcerskiej

➤ Prawo i Przyrzeczenie Harcerskie

Prawo Harcerskie to fundament pracy wędrowniczej. Jest ono dla każdego wędrownika **drogowskazem** w życiowej drodze. Wartości zawarte w tym kanonie przyjmuje on ze świadomością stawianych mu wymagań. Wędrownik stara się dążyć do ideału, **świadomie akceptując** zasady harcerskiego stylu życia. dopełnieniem Prawa Harcerskiego jest **Kodeks Wędrowniczy**, będący opisem odpowiedzialnej, wrażliwej i aktywnej postawy wobec otaczających nas ludzi i świata.

➤ System małych grup

W zależności od liczebności i potrzeb drużyny funkcjonują dwa modele działania małych grup (mogą być stosowane razem):

- **System zastępów wędrowniczych.** Funkcjonują w nim zastępy 4-7 osobowe - grupy przyjaciół na stałe związanych w zastępy i realizujących wspólne projekty dotyczące specjalności, wyczynu, służby itp. Zastępowi są wybierani przez członków zastępu.
- **System patroli zadaniowych.** Drużyna dzieli się na grupy do wykonania konkretnych zadań na określony czas.

➤ Uczenie w działaniu

Wszystkie umiejętności zdobywane przez wędrowników powinny być nabywane i wykorzystywane w konkretnym działaniu - w dużej części o charakterze **wyczynu i służby**. Zachętą do działania jest wędrownicza dewiza: „Wyjdz w świat, zobacz, pomyśl - pomóż, czyli działaj”.

➤ Stale doskonalony i pobudzający do rozwoju program

Program powstaje głównie w drużynie, czasami w zastępach (jeżeli są) i w minimalnym stopniu w patrolach zadaniowych jako wypadkowa **potrzeb ich członków**, idei stopni oraz **potrzeb społeczności**, w których zastępy/patrole te funkcjonują. Zadania podejmowane przez drużynę i wędrowników powinny być ambitne - na miarę **wyczynu**.

Program realizowany przez drużyny uwzględnia funkcjonujące w nich specjalności oraz **specjalizacje wędrowników** wynikające z indywidualnej potrzeby rozwoju i dążenia do **mistrzostwa** w wybranej dziedzinie aktywności.

Program jest tworzony i przyjmowany przez całą drużynę.

Instrumenty metodyczne

Instrumentami metodycznymi, które należy obowiązkowo stosować w działaniu drużyny wędrowniczej, są: próba harcerki/harcerza (w przypadku osób, które nie złożyły Przyrzeczenia Harcerskiego), stopnie harcerskie i sprawności harcerskie.

➤ Próba harcerki/harcerza

Jeśli osoba wstępuje do organizacji dopiero w wieku wędrowniczym zaczyna swą przygodę harcerską od próby harcerki/harcerza. Jej zakończenie wiąże się z dopuszczeniem do Przyrzeczenia Harcerskiego. Otwarcie próby na stopień harcerski nie wymaga złożenia Przyrzeczenia Harcerskiego. Złożenie go jest wymogiem zamknięcia próby. Próba harcerki/harcerza trwa do 6 miesięcy.

➤ Naramiennik wędrowniczy

Próba na naramiennik wędrowniczy jest elementem dołączenia do pierwszego zespołu wędrowniczego, niezależnie, czy mamy do czynienia z przechodzeniem wewnątrz drużyny wielopoziomowej, przejściem między drużynami, czy też odbywa ją osoba przychodząca do harcerstwa.

W wyniku tej próby kandydat otrzymuje wręczony w sposób obrzędowy naramiennik wędrowniczy.

Osoby wstępujące do harcerstwa w wieku wędrowniczym mogą uzupełnić próbę harcerki/harcerza o próbę na naramiennik wędrowniczy. Próba na naramiennik wędrowniczy trwa do 6 miesięcy.

➤ Stopnie harcerskie

Próba jest indywidualna. **Wędrownicy planują i realizują zadania** w ramach prób. Planowanie i realizację próby wspiera opiekun próby.

Zdobywanie stopni polega na zaplanowanej i świadomej pracy nad sobą, aktywnym poszukiwaniu swojego miejsca w otaczającym świecie, służbie oraz podejmowaniu prób kształtowania rzeczywistości; wymaga odpowiedzialności za siebie i otoczenie.

Stopień V - harcerka orla-harcerz orli,

Stopień VI - harcerka Rzeczypospolitej-harcerz Rzeczypospolitej.

Zadaniem stopni harcerskich jest wszechstronne kształtowanie rozwoju wędrownika w oparciu o ideę stopnia.

➤ Sprawności harcerskie, odznaki biegłości, uprawnienia i odznaki zewnętrzne

Dopełniający się system **uprawnień, odznak i sprawności** służy potwierdzeniu osiągnięcia przez wędrownika mistrzostwa w wybranych dziedzinach aktywności. Wszystkie te umiejętności w miarę możliwości powinny być potwierdzone zaświadczeniami czytelnymi na zewnątrz organizacji.

➤ Tropy

Tropy przygotowują do świadomego podjęcia stałej służby i uczą pracy w zespole. Poprzez zdobywanie tropów wędrownik poznaje obszary aktywności, na których ma możliwość pełnić służbę na rzecz organizacji i społeczeństwa. Proces zdobywania tropu powinien być sformalizowany w jak najmniejszym stopniu.

➤ Wyzwania

Wyzwanie jest indywidualnym instrumentem metodycznym skupiającym się na rozwoju duchowym i emocjonalnym wędrowniczki/wędrownika.

Działanie drużyny

➤ Zorganizowanie do działania

W drużynie wędrowniczej funkcjonuje system małych grup w postaci patroli i zastępów wędrowniczych. **Każdy** członek drużyny wędrowniczej **odpowiada** za pewien obszar działalności drużyny. Zbiórki drużyny przeprowadzane są przez wszystkich członków drużyny.

Zasady działania drużyny reguluje konstytucja drużyny. Zawiera ona: sposób wybierania drużynowego, zasady powoływania i skład rady drużyny oraz podział kompetencji pomiędzy

radą drużyny i drużynowym. Konstytucja jest zatwierdzana przez całą drużynę. W drużynie wędrowniczej działają różne organy demokracji: zbiórka konstytucyjna, rada drużyny, kapituła stopni.

➤ Rola drużynowego

Drużynowy jest **liderem i koordynatorem działań** wszystkich członków drużyny. Motywuje ich do działania i wspiera w samorozwoju. Drużynowy jest pierwszym wśród równych. Zasada jest wybieralność drużynowego przez drużynę. Pozycja drużynowego zależy od jego autorytetu jako lidera grupy oraz zaufania, jakim został obdarzony przez członków drużyny. Formalnie jego miejsce w zespole określa konstytucja drużyny.

➤ Rola grupy rówieśniczej

Wędrowniczki i wędrownicy tworzą w ramach organizacji wyróżniającą się grupę wiekową o dużym poczuciu tożsamości. Wiążąca dla tej grupy wiekowej jest idea wędrownictwa zawarta w Kodeksie Wędrowniczym oraz dewizie wędrowniczej i opisana poprzez symbol, jakim jest „Wędrownicza Watra” umieszczona na naramienniku. Funkcjonowanie wszystkich tych elementów wzmacnia poczucie tożsamości i wskazuje, jakie wartości są najważniejsze dla wędrowników. Dzięki temu mają oni poczucie więzi z innymi wędrownikami i z całą organizacją.

➤ Charakterystyczne formy pracy

W drużynach wędrowniczych charakterystyczne są formy pracy, które stwarzają możliwość osiągnięcia mistrzostwa w wybranych dziedzinach, odnalezienia swojego miejsca w społeczeństwie i ugruntowania własnych przekonań, poglądów, systemu wartości. Są to głównie: służba, wyczyn, wszelkie formy dyskusyjne (kuźnice, sesje popularnonaukowe, sejmiki, sąd nad... itp.), formy doskonalące (warsztaty, kursy), gry strategiczne i negocjacyjne. Obóz, najczęściej wędrowny, powinien być samodzielny, organizowany własnymi siłami. Cała drużyna w aktywny sposób powinna go organizować – dzieląc się zadaniami i pełniąc na obozie różne funkcje. Program obozu powinien być ambitny, „wyczynowy”, niepowielający schematów, stwarzający szansę sprawdzenia własnych możliwości.

Kodeks Wędrowniczy

Być wędrownikiem to niemała sztuka, a dostępna tylko dla tych, którzy posiadają prawdziwie harcerską postawę. Wędrownikowi nie wystarcza znajomość miejsca zamieszkania, wędrownika ciekawi świat, wędrownik, patrząc w swą przyszłość, pragnie odnaleźć własną ścieżkę.

Wędrowanie to znacznie więcej niż przemierzanie kilometrów czy wytrwałość fizyczna. To sztuka wchłaniania życia, które nas otacza, to oczy i uszy otwarte, to tajemnica współodczuwania przyrody i człowieka. Wędrowką nie będzie przyspieszony tupot nóg, nadmiar krzykliwego humoru, lecz właśnie cisza wśród ciszy lasu, skupienie wobec wschodów czy zachodów słońca. To wycucie wędrownik łatwo odszuka w sobie.

Wędrownik - jest zawsze gotów nieść pomoc.

Wędrownik - jest przyjacielem całego świata. Wędrownika ciągnie siła nieprzeparta w dal na coraz to nowe, nieznanne szlaki, nie pozwala zastygnąć mu w wygodnym, osiadłym życiu, toczącym się zbyt wolno.

Wędrownik - spostrzega urok życia wszędzie, gdziekolwiek się znajdzie, gdyż odkrywa to, czego inni w pozornej monotonii codziennych dni dopatrzeć się nie umieją. Wędrownik zna radość trudnych zwycięstw, urok przyrody, piękno zdobywania samotnie niewydeptanych ścieżek.

Wędrownik - stale uprawia wędrówki, wędruje w zimie, w lecie, na wsi, w mieście, tropi miejsca, gdzie może być pożyteczny. Drogę jego wędrówki wyznaczają wartości zawarte w Prawie i Przrzeczeniu Harcerskim.

IX. STARSZYZNA ZHP

Jednym z głównych celów harcerstwa jest przygotowywanie dzieci i młodzieży do pełnienia w życiu dorosłym służby na rzecz innych oraz podejmowania odpowiedzialności za życie społeczne. Starszyzna ZHP, obok instruktorów harcerskich, powinna być tą grupą członkowską, która swoją postawą i działaniem świadczy o skuteczności harcerskiego wychowania. Jedną z form służby w dorosłym życiu może być działanie na rzecz organizacji harcerskich. Wędrownicy na progu 21 roku życia, chcąc pozostać członkami ZHP i działać na jego rzecz, mogą zostać instruktorami ZHP i podjąć się funkcji instruktorskich lub zostać członkami starszyny i podjąć się funkcji wspierających. Wędrownicy, którzy nie złożą Zobowiązania Instruktorskiego i działają na rzecz ZHP, stają się członkami starszyny. Do starszyny należą również osoby powyżej 21 roku życia, które pełnią funkcje wychowawcze, ale nie złożyły jeszcze Zobowiązania Instruktorskiego.

Zadania stawiane przed członkami starszyny reguluje „System pracy z kadrą w ZHP”, w szczególności zadania stawiane przed kadrą specjalistyczną. Zadania członkom starszyny deleguje odpowiedni komendant. Członkowie starszyny ZHP powinni realizować ideę samorozwoju, mogą też wykorzystywać opisane w „Systemie pracy z kadrą ZHP” narzędzia wspierające rozwój własny.

Uchwała nr 85/XL Rady Naczelnej ZHP z dnia 26 czerwca 2021 r. w sprawie systemu instrumentów metodycznych ZHP

Na podstawie § 67 ust. 4 pkt 2 i 3 Statutu ZHP Rada Naczelna ZHP uchwała, co następuje:

1. Rada Naczelna ZHP przyjmuje system instrumentów metodycznych ZHP, zwany dalej SIM, opisany Regulaminem SIM stanowiącym załącznik nr 1 do niniejszej uchwały oraz programami poszczególnych instrumentów metodycznych ZHP stanowiącymi załączniki 2-7 do niniejszej uchwały.

2. Rada Naczelna ZHP zobowiązuje Główną Kwaterę ZHP do przeglądu dokumentów dotyczących systemu metodycznego ZHP pod kątem zgodności z nowym systemem instrumentów metodycznych ZHP w zakresie swoich kompetencji i dokonania w nich stosownych zmian, w tym ujęcia wprowadzanych instrumentów metodycznych w „Regulaminie mundurowym ZHP” oraz unieważnienia dokumentów zastępowanych przez załączniki do niniejszej uchwały do 15 listopada 2021 r., z zachowaniem zasady ujętej w p. 6 niniejszej uchwały.
3. Rada Naczelna ZHP zobowiązuje Główną Kwaterę ZHP do dostosowania systemu kształcenia ZHP oraz dokumentów wykonawczych do nowych zapisów systemu metodycznego ZHP, w szczególności do wsparcia kształcenia drużynowych wielopoziomowych do 15 listopada 2021 r.
4. Do momentu dokonania zmian, o których mowa w p. 2 i 3, kształcenie kadry może odbywać się według systemu metodycznego wprowadzanego niniejszą uchwałą lub na dotychczasowych zasadach.
5. Rada Naczelna ZHP zobowiązuje Główną Kwaterę ZHP do niezwłocznego publikowania w planowanym portalu poświęconym Harcerskiemu Systemowi Wychowawczemu przyjmowanych dokumentów dotyczących systemu metodycznego i SIM oraz zatwierdzanych przez Radę Naczelną ZHP materiałów wspierających.
6. Drużynowy może zdecydować o kontynuowaniu pracy według dotychczas obowiązującego systemu instrumentów metodycznych ZHP maksymalnie do 1 września 2022 r.
7. Tracą moc:
 - a) Uchwała nr 40/XXXII Rady Naczelnej ZHP z dnia 15 czerwca 2003 r. w sprawie przyjęcia instrumentu metodycznego - stopnie harcerskie,
 - b) Uchwała nr 38/XXXII Rady Naczelnej ZHP z dnia 15 czerwca 2003 r. w sprawie przyjęcia instrumentu metodycznego - sprawności harcerskie,
 - c) Uchwała nr 37/XXXII Rady Naczelnej ZHP z dnia 15 czerwca 2003 r. w sprawie przyjęcia instrumentu metodycznego - znaki służb,
 - d) Uchwała nr 39/XXXII Rady Naczelnej ZHP z dnia 15 czerwca 2003 r. w sprawie wprowadzenia projektu jako instrumentu metodycznego,
 - e) Uchwała nr 81/XXXII Rady Naczelnej ZHP z dnia 26 czerwca 2005 r. w sprawie projektu starszoharcerskiego.
8. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Załączniki:

1. Regulamin systemu instrumentów metodycznych ZHP
2. Programy próby harcerza, naramiennika starszoharcerskiego i naramiennika wędrowniczego
3. Programy gwiazdek zuchowych i stopni harcerskich
4. Programy sprawności harcerskich
5. Programy sprawności zuchowych

6. Programy tropów zuchowych

7. Program odznaki „Trzy Pióra”

UZASADNIENIE

W grudniu 2017 r. XL Zjazd ZHP przyjął uchwałę nr 11 z dnia 10 grudnia 2017 r. w sprawie Harcerskiego Systemu Wychowawczego, w której czytamy: „Zjazd ZHP, widząc potrzebę zmian w zakresie obecnie istniejących instrumentów metodycznych wśród wszystkich grup metodycznych w naszej organizacji, zobowiązuje Radę Naczelną ZHP oraz Główną Kwaterę ZHP - zgodnie z ich kompetencjami - do przeprowadzenia przeglądu, weryfikacji, a w konsekwencji do aktualizacji i dostosowania wymagań, regulaminów i zasad realizacji indywidualnych i zbiorowych instrumentów metodycznych na takie, które będą dostosowane do wyzwań jakie stawia przed członkami ZHP we wszystkich grupach metodycznych współczesny świat”.

Na mocy tej uchwały w marcu 2018 r. przy Głównej Kwaterze ZHP powołany został ogólnopolski zespół ekspertów – metodyków (Zespół projektowy ds. reformy instrumentów metodycznych, ZIM). W pierwszym roku swojej działalności ZIM przeprowadził samodzielnie lub we współpracy z innymi podmiotami analizę historyczną oraz serię badań mających na celu pogłębienie wiedzy na temat funkcjonowania obecnego systemu instrumentów metodycznych. Odbyła się także seria spotkań konsultacyjnych, podczas których instruktorzy ZHP dzielili się swoimi trudnościami w pracy z instrumentami metodycznymi oraz swoimi praktycznymi rozwiązaniami. W lutym 2019 r. pozyskana wiedza została zebrana i przekuta w pierwszy zarys nowego systemu instrumentów metodycznych: określono cele i cechy systemu oraz zaproponowano nową odstonę instrumentów metodycznych. Pomiędzy lutym a sierpniem 2019 r. trwały prace mające na celu przełożenie wypracowanych założeń na konkretne zapisy regulaminów i programów, a następnie poddano je szerokim konsultacjom i recenzjom. W grudniu 2019 r. powstał zmodyfikowany w wyniku uzyskanych informacji zwrotnych projekt, który następnie przez rok testowało w ramach pilotażu SIM ponad 100 podstawowych jednostek organizacyjnych ZHP z całej Polski. Wyniki zostały ujęte w formie kwartalnych raportów z rozmów metodyków opiekujących się drużynowymi biorącymi udział w pilotażu oraz ankiet ilościowych wypełnianych przez samych drużynowych. W jego efekcie ZIM zaproponował zmiany w przygotowanym regulaminie Systemu Instrumentów Metodycznych oraz w programach poszczególnych instrumentów metodycznych.

Projekt „Systemu instrumentów metodycznych ZHP” uwzględnił zmiany wprowadzone przez Radę Naczelną ZHP uchwałą nr 66/XL Rady Naczelnej ZHP z dnia 17 stycznia 2021 r. w sprawie systemu metodycznego ZHP.

W styczniu 2021 r. opracowanie systemu instrumentów metodycznych, zawierające projekt uchwały wprowadzającej wraz z załącznikiem stanowiącym zasadniczy opis systemu instrumentów metodycznych, projekt „Regulaminu Systemu Instrumentów Metodycznych ZHP”, programy gwiazdek zuchowych i stopni harcerskich, próby harcerza/harcerki, naramiennika

starszoharcerskiego i naramiennika wędrowniczego, sprawności harcerskich, sprawności zuchowych i tropów zuchowych zostały przekazane Radzie Naczelnej ZHP.

Rada Naczelna ZHP po zapoznaniu się z zaprezentowanym projektem Systemu Instrumentów Metodycznych oraz wynikami przeprowadzonego pomiędzy styczniem a grudniem 2020 r. pilotażu dopracowała przekazane jej materiały, a następnie wprowadziła do obowiązującej uchwały w sprawie systemu metodycznego zmiany, mające na celu wprowadzenie do funkcjonowania w ZHP rozwiązań metodycznych, które są dostosowane do wyzwań, jakie współczesny świat stawia przed członkami ZHP we wszystkich grupach metodycznych.

Biorąc pod uwagę moment wprowadzania opisanych wyżej zmian w połączeniu z zainteresowaniem wypracowywanymi zmianami i chęcią szybkiego wprowadzenia ich wyrażaną przez części środowisk, ale także brak możliwości przeprowadzenia powszechnej akcji kształceniowej zorientowanej na wprowadzenie zmian przed rozpoczęciem roku harcerskiego 2021/2022, Rada Naczelna ZHP decyduje o możliwości samodzielnego wyboru momentu wdrożenia wprowadzanych zmian w poszczególnych gromadach i drużynach, w zależności od znajomości nowego systemu przez kadre, chęci i możliwości szybkiego uzupełnienia wiedzy z tego zakresu, dostępności form kształceniowych itp.

Zmiany w uchwale niosą ze sobą skutki organizacyjne związane z koniecznością dostosowania przepisów prawa wewnętrznego ZHP, opracowania i udostępnienia narzędzi dydaktycznych i materiałów poradnikowych oraz przeprowadzenia przez Główną Kwaterę ZHP i harcerskie komendy działań szkoleniowych, przygotowujących drużynowych do pracy z odświeżonymi zasadami.

Ponieważ ostatecznym momentem przejścia wszystkich gromad i drużyn na nowy system metodyczny jest początek roku harcerskiego 2022/2023, termin uwzględnienia wprowadzanych zmian w systemie kształcenia wyznaczono na 15 listopada 2021 r., tak by wszystkie formy kształcenia odbywające się w trakcie Harcerskiej Akcji Zimówek 2022 uwzględniały już nowe rozwiązania.

Działania związane z realizacją przedmiotowej uchwały ujęte zostały w planie pracy Głównej Kwatery ZHP, w tym planie kształcenia na rok 2021. Na szczeblu centralnym ZHP zasadnicze koszty związane z wdrożeniem systemu ujęte zostały w zadaniu nr Z128 budżetu Głównej Kwatery ZHP na rok 2021 i zostaną sfinansowane ze środków Rządowego Programu Rozwoju Organizacji Harcerskich i Skautowych na lata 2018-2030.

Regulamin Systemu Instrumentów Metodycznych

Postanowienia ogólne

- 1 Słowniczek:
 - a) instrument metodyczny: celowe, uregulowane narzędzie stymulujące rozwój członków grup metodycznych zgodnie z założeniami poszczególnych metodyk, ujęte w systemie metodycznym ZHP: gwiazdka zuchowa lub stopień harcerski, próba harcerza/harcerki, sprawność, trop, wyzwanie, naramiennik starszoharcerski, naramiennik wędrowniczy, odznaki biegiłości kierowane do wędrowników;
 - b) kandydat: osoba realizująca założenia instrumentu metodycznego;
 - c) zespół wędrowniczy: grupa członków ZHP w wieku wędrowniczym działająca metodyką wędrowniczą; zespołami wędrowniczym są m.in. zastępy wędrownicze, patrole wędrownicze, drużyny wędrownicze, grupy wędrowników w drużynach wielopoziomowych, kręgi akademickie;
 - d) odznaka tożsamościowa: narzędzie poświadczające wstąpienie do ZHP lub do grupy metodycznej; do odznak tożsamościowych należą odznaki organizacyjne (znaczek zucha, krzyż harcerski) oraz naramienniki: starszoharcerski i wędrowniczy;
 - e) odznaka biegiłości: narzędzie poświadczające spełnienie określonych kryteriów przez kandydata; odznaka biegiłości wymaga osiągnięcia konkretnych umiejętności, wiedzy, postaw oraz doświadczenia; do odznak biegiłości należą m.in. „Trzy Pióra” i odznaki wyszkolenia specjalnościowego;
 - f) odznaka aktywności: narzędzie poświadczające uczestnictwo i osiągnięcie wyniku/rezultatu w programie; odznaka aktywności wymaga podjęcia i utrzymania określonej służby i/lub przeżycia przygody;
 - g) odznaka okolicznościowa: narzędzie poświadczające epizodyczne uczestnictwo w wydarzeniu programowym; odznaka okolicznościowa poświadcza doświadczenie związane z przeżyciem wewnętrznym.
- 2 Niezależnie od użytego rodzaju gramatycznego postanowienia niniejszego dokumentu stosują się jednakowo do odpowiednich członków i członkiń ZHP, chyba że dane postanowienie wyraźnie stwierdza inaczej. Jeśli nazwa danego instrumentu metodycznego (np. konkretnej sprawności) jest określona tylko w formie męskiej, dopuszcza się także stosowanie jej formy żeńskiej, o ile występuje ona w Słowniku Języka Polskiego.
- 3 Ilekroć w niniejszym dokumencie mowa jest o gromadzie lub drużynie określonego poziomu metodycznego, dane postanowienia stosuje się odpowiednio do grup członków tego poziomu metodycznego funkcjonujących w drużynach wielopoziomowych (np. postanowienia dotyczące drużyny wędrowniczej stosuje się odpowiednio do grupy wędrowników działających w drużynie wielopoziomowej).
- 4 Drużynowy może powierzyć wypełnianie swych zadań wynikających z niniejszych regulaminów wybranym funkcyjnym gromady/drużyny odpowiednio przygotowanym do pełnienia danej roli. Nie dotyczy to ogłaszania zdarzeń związanych ze zdobywaniem instrumentów metodycznych w rozkazach.
- 5 Postanowienia niniejszego dokumentu dotyczące roli i działań drużyny, drużynowego i funkcyjnych drużyny w odniesieniu do prób wędrowników stosuje się odpowiednio do kręgu akademickiego, komendanta kręgu akademickiego i funkcyjnych kręgu akademickiego.
- 6 Instrumenty metodyczne stanowią podstawę układania programu pracy zastępów, gromad i drużyn.
- 7 Jednostki Nieprzetartego Szlaku dostosowują wyzwania, tropy i sprawności, a także sposób realizacji zadań podstawowych stopni do specyficznych potrzeb rozwojowych i

rewalidacyjnych swych członków. Dotyczy to także jednostek integracyjnych w zakresie pracy z członkami spełniającymi kryteria członkostwa w jednostce Nieprzetartego Szlaku.

- 8 Zdobywanie instrumentu metodycznego oznacza się na mundurze w sposób opisany w Regulaminie Mundurowym ZHP.
- 9 Fakt zdobycia instrumentu metodycznego odnotowuje się w rozkazie drużynowego.
- 10 Oprócz instrumentów metodycznych dla członków ZHP są dostępne inne narzędzia wspierające samorozwój. W przypadku stosowania ich w stosunku do członków grup metodycznych należy mieć na uwadze niesprzeczność procesu ich zdobywania z zasadami odpowiedniej metodyki. W takich przypadkach do narzędzi tych mają zastosowanie ogólne postanowienia niniejszego dokumentu dotyczące instrumentów metodycznych.
- 11 Wręczenie oznaczenia zdobytego instrumentu metodycznego powinno odbywać się w sposób obrzędowy.
- 12 Oprócz instrumentów metodycznych ujętych w niniejszym regulaminie do stymulowania samorozwoju członków ZHP mogą służyć odznaki, opisane w odrębnych dokumentach. Ponieważ są one kierowane także do członków ZHP spoza grup metodycznych, nie są klasyfikowane jako instrumenty metodyczne.
- 13 Odznaki aktywności i biegłości poświęcone rozwojowi fizycznemu i intelektualnemu mogą być wykorzystywane w miejsce sprawności wymaganych do zdobycia poszczególnych stopni, jako elementy zadań dodatkowych i uzupełniających prób na stopnie, a także stanowić element indywidualnych zadań prób na stopnie wędrownicze.
- 14 W kwestiach nierozstrzygniętych w niniejszym regulaminie decyzję podejmuje odpowiednio przygotowany drużynowy, kierując się harcerskim systemem wychowawczym i założeniami odpowiedniej metodyki. W przypadku wątpliwości zaleca się korzystać ze wsparcia odpowiednich instruktorów lub zespołów instruktorskich.

Próba harcerza/harcerki

- 1 Próba harcerza/harcerki jest indywidualnym instrumentem metodycznym przeznaczonym dla harcerzy, harcerzy starszych i wędrowników. Realizuje się ją bezpośrednio po wstąpieniu do ZHP i rozpoczęciu działania w drużynie. Osoba, która złożyła już przyrzeczenie harcerskie, nie powtarza próby przy zmianie jednostki.
- 2 Celem próby harcerza/harcerki jest poznanie przez kandydata harcerskich ideałów, zasad i zwyczajów organizacyjnych danej drużyny i harcerstwa w ogóle oraz podstawowych wiadomości o ZHP.
- 3 Próba harcerza/harcerki nie ma na celu sprawdzenia kandydata, a jedynie umożliwienie mu podjęcia świadomej i dobrowolnej decyzji o chęci złożenia przyrzeczenia harcerskiego.
- 4 W przypadku kandydatów działających w zastępach starszoharcerskich próba harcerza/harcerki może być połączona z próbą na naramiennik starszoharcerski.
- 5 W przypadku kandydatów w wieku wędrowniczym dołączających do zespołu wędrowniczego próba harcerza/harcerki powinna być połączona z próbą na naramiennik wędrowniczy.
- 6 Rozpoczęcie realizacji próby harcerza/harcerki następuje na jednej z pierwszych zbiórek, w której kandydat uczestniczy.
- 7 Zrealizowanie próby harcerza/harcerki oznacza automatycznie dopuszczenie kandydata do złożenia Przyrzeczenia Harcerskiego.
- 8 Czas realizacji próby harcerza/harcerki nie może przekroczyć 6 miesięcy, z wyjątkiem sytuacji losowych.
- 9 Nie jest właściwe, by w działaniach jednostek harcerskich brały udział osoby, które nie zamierzają realizować próby harcerza/harcerki lub zamknęły ją z wynikiem

negatywnym.

- 10 Po zrealizowaniu próby harcerza/harcerki kandydat winien jak najszybciej, a najpóźniej przed upływem 3 miesięcy, otrzymać możliwość złożenia przyrzeczenia harcerskiego. Za zapewnienie tej możliwości odpowiada drużynowy.

Naramiennik starszoharcerski

- 1 Naramiennik starszoharcerski jest nieobowiązkowym oznaczeniem działania w zastępie starszoharcerskim.
- 2 Próba na naramiennik starszoharcerski trwa nie dłużej niż 3 miesiące.
- 3 Realizacja próby na naramiennik starszoharcerski nie wymaga powoływania opiekuna próby. Jeśli kandydat potrzebuje wsparcia, naturalną osobą do udzielania go jest zastępowy lub przyboczny.
- 4 Po zrealizowaniu próby kandydat otrzymuje naramiennik starszoharcerski. Obrzędowe wręczenie naramiennika starszoharcerskiego może zostać połączone z odnowieniem przez kandydata przyrzeczenia harcerskiego.

Naramiennik wędrowniczy

- 1 Naramiennik wędrowniczy jest oznaczeniem działania w zespole wędrowniczym.
- 2 Próba na naramiennik wędrowniczy trwa nie dłużej niż 6 miesięcy.
- 3 W realizacji próby na naramiennik wędrowniczy oraz układaniu zadania opartego na kodeksie wędrowniczym pomaga kandydatowi opiekun próby. Opiekun powinien mieć naramiennik wędrowniczy.
- 4 Po zrealizowaniu próby kandydat otrzymuje naramiennik wędrowniczy. Obrzędowe wręczenie naramiennika wędrowniczego może zostać połączone z odnowieniem przez kandydata przyrzeczenia harcerskiego. Za ewaluację próby na naramiennik wędrowniczy oraz zorganizowanie wręczenia naramiennika wędrowniczego odpowiada opiekun próby.
- 5 Nie jest właściwe, by w zespole wędrowniczym działały osoby niezamierzające zdobyć naramiennika wędrowniczego.

Gwiazdki zuchowe i stopnie harcerskie

- 1 Indywidualny instrument metodyczny – gwiazdka zuchowa / stopień harcerski – ma na celu stymulowanie wszechstronnego i równomiernego rozwoju kandydata we wszystkich sferach uwzględnionych w harcerskim systemie wychowawczym. Z uwagi na tradycję, w przypadku zuchów instrument ten nosi nazwę gwiazdki zuchowej, zaś w przypadku pozostałych grup metodycznych – stopnia harcerskiego.
- 2 Zdobywanie gwiazdki zuchowej / stopnia harcerskiego rozpoczyna się otwarciem próby. Aby kandydat był świadomy rozpoczęcia tego procesu, w tym momencie można mu wręczyć książeczkę lub kartę próby (zwłaszcza w przypadku zuchów i harcerzy). Fakt otwarcia próby odnotowuje się w rozkazie drużynowego.
- 3 Gwiazdki zuchowe i stopnie harcerskie zdobywane są odpowiednio do wieku kandydata:
 - a) zuch ochoczy: 6-8 lat
 - b) zuch sprawny: 8-9 lat
 - c) zuch zaradny: 9-10 lat
 - d) młodzik/ochotniczka: 10-12 lat
 - e) wywiadowca/tropicielka: 12-13 lat
 - f) odkrywca/pionierka: 13-15 lat
 - g) ćwik/samarytanki: 14-16 lat
 - h) harcerz orli/harcerka orla: 15-19 lat
 - i) harcerz Rzeczypospolitej/harcerka Rzeczypospolitej: 18-21 lat

Powyższe przedziały wiekowe mają charakter orientacyjny. W uzasadnionych przypadkach możliwe jest wcześniejsze dopuszczenie kandydata do zdobywania gwiazdki lub stopnia przewidzianych dla osób starszych.

- 4 Gwiazdki zuchowe i stopnie harcerskie są zdobywane adekwatnie do aktualnych potrzeb rozwojowych kandydata, z tego względu nie ma wymogu zdobywania wszystkich kolejnych stopni od początku. Dotyczy to m. in. osób dołączających do ZHP w późniejszym wieku, mających przerwę w członkostwie, ale również tych, które z różnych powodów nie zdobyły wcześniejszego stopnia.
- 5 Warunkiem otwarcia próby na gwiazdkę zuchową jest złożenie obietnicy zucha.
- 6 Otwarcie próby na stopień harcerski nie wymaga złożenia przyrzeczenia harcerskiego. Złożenie go jest wymogiem zamknięcia próby na stopień.
- 7 Realizacja prób na stopnie starszoharcerskie/wędrownicze nie wymaga posiadania naramiennika starszoharcerskiego/wędrowniczego.
- 8 Podstawą planowania próby na gwiazdkę zuchową lub stopień harcerski jest idea gwiazdki/stopnia. Na pracę z ideą gwiazdki zuchowej/stopnia harcerskiego składają się:
 - a. zweryfikowanie w połowie zaplanowanego okresu próby, czy obserwowany rozwój kandydata pozwala przewidywać osiągnięcie przez niego po zrealizowaniu zamierzonych działań poziomu opisanego ideą gwiazdki zuchowej/stopnia harcerskiego;
 - b. weryfikacja, czy w momencie zamykania próby kandydat osiągnął poziom opisany ideą gwiazdki zuchowej/stopnia harcerskiego.
- 9 Zuchy zdobywają gwiazdki zuchowe przez realizację wymagań gwiazdki, zadań podstawowych, w tym zadań indywidualnych oraz przez zdobywanie sprawności i tropów. Realizacja wymagań gwiazdki odbywa się przede wszystkim w ramach działań gromady.
- 10 Środowiska mogą dołączyć do programów prób na gwiazdki zuchowe maksymalnie trzy zadania uzupełniające ukierunkowane na poznanie bohatera lub tradycji środowiska.
- 11 Opiekę nad zuchem realizującym próbę na gwiazdkę zuchową sprawuje drużynowy z pomocą przybocznych. Ważne jest także wsparcie ze strony rodziców zucha, z którymi kadra gromady powinna w tym zakresie współpracować. Nie powołuje się opiekuna indywidualnej próby na gwiazdkę.
- 12 Harcerze w celu zdobycia stopnia harcerskiego rozpoczynają wykonywanie zadań podstawowych i zdobywanie instrumentów ujętych w programie stopnia. Wykonywanie zadań podstawowych odbywa się przede wszystkim poprzez udział w działaniach zastępu i drużyny. Indywidualne zadania z obszaru służby, rozwoju społecznego oraz rozwoju duchowego i emocjonalnego zasadniczo układa się wraz z drużynowym w trakcie próby w odpowiedzi na aktualne zainteresowania i potrzeby wychowawcze kandydata, można je także ułożyć przy otwieraniu próby. Sprawności wymagane do zdobycia stopnia dobierane są w trakcie próby w odpowiedzi na aktualne zainteresowania i potrzeby wychowawcze kandydata.
- 13 Harcerze starsi i wędrownicy przystępujący do zdobywania stopnia harcerskiego wybierają opiekuna próby i wspólnie z nim układają indywidualną próbę złożoną z zadań podstawowych, zadań z obszarów służby, rozwoju społecznego oraz rozwoju duchowego i emocjonalnego, a także odpowiednio dobranych sprawności. Jeśli zadania próby będą realizowane z wykorzystaniem tropów i/lub wyzwania, można je wybrać w momencie układania próby lub dobierać w jej trakcie w odpowiedzi na aktualne zainteresowania i potrzeby wychowawcze kandydata.
- 14 Jeśli jest to uzasadnione wychowawczo, drużynowy może modyfikować zadania podstawowe gwiazdek/stopni. W takim przypadku drużynowy kieruje się zamierzonym celem wychowawczym modyfikowanego zadania – w przypadku stopni pomocna tu

może być idea sprawności, z której pochodzi dane zadanie podstawowe.

- 15 Wymagania idei stopni dotyczące obszarów rozwoju społecznego oraz rozwoju duchowego i emocjonalnego można realizować poprzez zdobywanie odpowiednio tropów i wyzwań.
- 16 Osoby wstępujące do ZHP w późniejszym wieku lub zdobywające stopień inny niż następny po posiadanym powinny na podstawie indywidualnej rozmowy z drużynowym uzupełnić próbę o 1–5 zadań dodatkowych. Są one ukierunkowane na uzupełnienie kluczowych elementów wyrobienia harcerskiego. Należy przy tym unikać rozbudowywania próby mogącego spowodować jej wyraźne przedłużenie poza granice wskazane w p. 21.
- 17 Zrealizowane wcześniej zadania podstawowe zalicza się w poczet wymagań próby na gwiazdkę zuchową/stopień harcerski – nie powtarza się ich ani nie zastępuje porównywalnymi. W poczet wymagań próby na gwiazdkę zuchową/stopień harcerski można zaliczyć sprawności zdobyte od zamknięcia poprzedniej próby na gwiazdkę zuchową/stopień harcerski bądź od zamknięcia próby harcerza, jeśli kandydat nie zdobył wcześniej stopnia harcerskiego.
- 18 Rolą opiekuna próby jest:
 - a) wspólne z kandydatem określenie kształtu próby w oparciu o ideę stopnia;
 - b) wspieranie kandydata w realizacji próby;
 - c) ewaluacja przebiegu próby wspólnie z kandydatem w połowie zaplanowanego okresu próby oraz przed jej zakończeniem.
- 19 Opiekunem próby na stopień harcerski harcerza starszego może być drużynowy, przyboczny, zastępowy w wieku przynajmniej wędrowniczym lub wędrownik zaakceptowany przez radę drużyny, ponieważ rola ta wymaga wyrobienia życiowego oraz kompetencji do świadomej pracy z wartościami i postawami wychowanka.
- 20 Opiekunem próby na stopień harcerski wędrownika może być osoba, która:
 - a) zdobyła wcześniej stopień będący przedmiotem próby lub wyższy, lub
 - b) ma stopień instruktorski.

Opiekun prowadzący próbę próby musi zostać zaakceptowany przez organ nadzorujący próbę: drużynowego lub kapitułę stopni.

- 21 Orientacyjny czas zdobywania poszczególnych gwiazdek/stopni wynosi:
 - zuch ochoczy: 4-8 miesięcy
 - zuch sprawny: 6-10 miesięcy
 - zuch zaradny: 6-10 miesięcy
 - młodziak/ochotniczka: 6-12 miesięcy
 - wywiadowca/tropicielka: 6-12 miesięcy
 - odkrywca/pionierka: 9-12 miesięcy
 - ćwik/samarytanka: 9-12 miesięcy
 - harcerz orli/harcerka orla - 12-18 miesięcy
 - harcerz Rzeczypospolitej/harcerka Rzeczypospolitej - 12-24 miesiące

Po zrealizowaniu zaplanowanych działań i osiągnięciu przez kandydata poziomu opisanego ideą gwiazdki zuchowej/stopnia harcerskiego nieuzasadnione jest odwlekanie zamknięcia próby wyłącznie w trosce o zachowanie zgodności z powyższymi wytycznymi.

- 22 O zamknięciu próby:
 - a) zuchów w gromadzie zuchowej decyduje drużynowy;
 - b) harcerzy w drużynie harcerskiej decyduje drużynowy przy udziale rady drużyny;
 - c) harcerzy starszych w drużynie starszoharcerskiej decyduje rada drużyny na czele z drużynowym, po zasięgnięciu opinii opiekuna próby;
 - d) wędrowników w drużynie wędrowniczej decyduje odpowiedni organ demokracji

wskazany w konstytucji drużyny;

- e) harcerzy, harcerzy starszych, wędrowników działających w gromadzie/drużynie niższego poziomu metodycznego decyduje drużynowy, dostosowując w miarę możliwości zasady określone w powyższych podpunktach b)-d) do konkretnych uwarunkowań danej jednostki.
- 23 Przyznanie gwiazdki zuchowej jest połączone z odnowieniem obietnicy zucha.
- 24 Próby na stopnie harcerskie wędrowników realizuje się co do zasady w zespole wędrowniczym, w którym działa kandydat (zwykle jest to drużyna wędrownicza). Dotyczy to w szczególności zatwierdzania programu próby oraz przedstawiania przez kandydata dorobku próby przed jej zamknięciem. Drużyna wskazuje w konstytucji organ właściwy do prowadzenia prób (rada drużyny/wędrowniczy krąg rady/kapituła).
- 25 W drużynie można powołać kapitułę stopni wędrowniczych. Zadaniem kapituły stopni wędrowniczych jest wsparcie wędrownika i opiekuna jego próby w przygotowaniu próby oraz podejmowanie decyzji o zamknięciu próby i wnioskowanie o nadanie stopnia.
- 26 Kapituła stopni wędrowniczych jest wewnętrznym organem drużyny wędrowniczej, zaś jej członkowie są powoływani i odwoływani zgodnie z postanowieniami konstytucji drużyny, stając się z chwilą powołania funkcyjnymi drużyny. W skład kapituły powinny wchodzić min. 3 osoby, które wcześniej zdobyły stopień będący przedmiotem prowadzonej próby. Szczegółowe zasady pracy kapituły określa konstytucja danej drużyny wędrowniczej.
- 27 W sytuacjach, gdy tryb prowadzenia prób wędrowników opisany w p. 24–26 nie byłby właściwy (np. dla prób kadry drużyn niewędrowniczych), można utworzyć kapitułę stopni wędrowniczych na poziomie szczepu bądź hufca. Postanowienia p. 25 i 26 stosuje się wówczas odpowiednio, przy czym w żadnym przypadku kapituła nie jest zespołem instruktorskim, zaś funkcja jej członka nie jest funkcją instruktorską w rozumieniu Statutu ZHP.
- 28 Jeśli w drużynie funkcjonuje kapituła stopni wędrowniczych, może ona nadzorować próby na stopnie wędrownicze również drużynowemu. W takiej sytuacji po zakończeniu próby drużynowy przyznaje sobie stopień rozkazem na wniosek odpowiedniego organu demokracji wskazanego w konstytucji drużyny.
- 29 Kapituła stopni wędrowniczych działająca poza drużyną jest organem pomocniczym dla drużyny i drużynowego. Decyzja o skorzystaniu z jej pomocy przy prowadzeniu prób na stopnie harcerskie należy do drużyny.
- 30 W przypadku kandydatów, którzy nie są członkami żadnej gromady ani drużyny lub prowadzą jednostki inne niż drużyny wędrownicze, rolę drużynowego ujętą w p. 16 i 20 może przejąć komendant szczepu lub hufca.

Sprawności

- 1 Sprawność jest indywidualnym instrumentem metodycznym mającym na celu przede wszystkim rozwijanie umiejętności, w dalszej zaś kolejności – rozwijanie wiedzy i kształtowanie wyrobienia harcerskiego. Sprawności są implementacją uczenia w działaniu, stymulują głównie rozwój fizyczny i intelektualny.
- 2 Zdobycie sprawności oznacza, że dana osoba wykonała określone zadania, zdobyła niezbędne umiejętności z danej dziedziny i potrafi z nich korzystać.
- 3 Sprawności mogą być zdobywane podczas działań zastępów oraz działań jednostek harcerskich (gromad, drużyn itp.), w tym w trakcie zajęć zaplanowanych na podstawie programów sprawności. Sprawności mogą być także zdobywane poza działaniami jednostki, w tym także w życiu pozaharcerskim kandydata.

- 4 Kilku członków drużyny może równolegle zdobywać tę samą sprawność, także podejmując wspólne działania (np. na biwaku tematycznym), ale każdy z kandydatów jest indywidualnie rozliczany z wykonanych zadań.
- 5 Rozpoczęcie zdobywania sprawności wymaga świadomej deklaracji kandydata i oszacowania przez niego zamierzonego czasu jej zdobywania.
- 6 Sprawności zuchowe występują jako pojedyncze niestopniowane instrumenty o jednolitych wymaganiach, ale różniących się zestawami proponowanych zadań dla zuchów zdobywających poszczególne gwiazdki.
- 7 Sprawności przeznaczone dla harcerzy, harcerzy starszych i wędrowników są zorganizowane w serie tematyczne. Sprawności występują w czterech poziomach trudności. Poziom zdobywanej sprawności dobiera się do potrzeb rozwojowych kandydata i posiadanych już przez niego umiejętności. Nie ma obowiązku zdobywania kolejno każdej sprawności z danej serii tematycznej.
- 8 W przypadku kandydatów rozpoczynających zdobywanie sprawności z danej serii tematycznej od poziomu wyższego niż najniższy w serii (czyli np. od sprawności **, gdy istnieje w danej serii sprawność *) nie oczekuje się modyfikowania programów sprawności w celu ujęcia w nich zadań sprawności niższych poziomów, ponieważ zadania sprawności o wyższym poziomie trudności z założenia budują na umiejętnościach opanowywanych na poprzednich poziomach. Wystarczy zwrócić uwagę, aby w wykonywanych zadaniach przejawiała się także idea niższego poziomu trudności.
- 9 Niektóre zadania podstawowe stopni harcerskich są tożsame z zadaniami konkretnych sprawności. W takim przypadku wykonanie danego zadania jest zaliczane zarówno do próby na stopień, jak i na sprawność.
- 10 Co do zasady sprawności przeznaczone dla harcerzy, harcerzy starszych i wędrowników są realizowane według ujętych w załączniku programów. Modyfikowanie zadań przez drużynowego jest dopuszczalne jedynie w szczególnych przypadkach, np. gdy wymagają tego ograniczenia kandydata lub warunki zewnętrzne. W takim przypadku drużynowy modyfikuje program sprawności, kierując się ideą jej danego poziomu trudności.
- 11 Drużynowy będący instruktorem w stopniu co najmniej podharcymistrza może samodzielnie układać sprawności do stosowania w prowadzonej przez siebie gromadzie lub drużynie bądź w prowadzonych przez siebie działaniach. Tak utworzone sprawności mogą być stosowane w danej jednostce również po zmianie jej drużynowego.
- 12 Namiestnik / szef zespołu metodycznego będący instruktorem w stopniu co najmniej podharcymistrza może samodzielnie układać sprawności do stosowania w drużynach prowadzonego przez siebie namiestnictwa/zespołu metodycznego. Tak utworzone sprawności mogą być stosowane w jednostkach danego hufca.
- 13 Zaleca się przesyłanie sprawności opracowanych w myśl postanowień p. 11–12 do Głównej Kwatery ZHP celem ich upowszechnienia.
- 14 Zdobywanie sprawności co do zasady nie wymaga wskazania opiekuna sprawności. Może to być uzasadnione w przypadku sprawności wymagających bardziej zaawansowanych kompetencji, np. specjalistycznej wiedzy. W takim przypadku rolę tę drużynowy powierza osobie dysponującej niezbędnymi kompetencjami.
- 15 Zrealizowane zadania są potwierdzane przez zaakceptowane wcześniej przez drużynowego osoby, właściwe z uwagi na okoliczności, kompetencje w danym obszarze itp.
- 16 Przekroczenie deklarowanego czasu zdobywania sprawności powinno być impulsem dla drużynowego do przedyskutowania postępu, motywacji i dalszych planów kandydata, ale nie blokuje zdobycia sprawności po dokończeniu zadań w przyszłości.
- 17 O przyznaniu sprawności decyduje krąg rady / rada drużyny / organ demokracji drużyny

wędrowniczej na wniosek kandydata wyrażony w formie funkcjonującej w gromadzie/drużynie.

Tropy

- 1 Trop jest zespołowym instrumentem metodycznym stymulującym przede wszystkim rozwój kompetencji interpersonalnych i umiejętności pracy w grupie oraz umiejętność budowy wspólnoty celu (rozwój społeczny). Celem tropów jest także inicjowanie i wzmocnienie funkcjonowania w gromadzie/drużynie elementów metody harcerskiej takich jak system małych grup i uczenie w działaniu.
- 2 Tropy są zdobywane przez członków grup metodycznych działających w małych grupach zgodnie z zasadami odpowiednich metodyk:
 - a) zuchy: w gromadzie, przy czym przynajmniej część działań zuchy wykonują w szóstkach;
 - b) harcerze i harcerze starsi: w zastępach;
 - c) wędrownicy: w zastępach lub patrolach wędrowniczych.
- 3 Sposób budowania programu tropu stanowi odbicie stopnia samodzielności małej grupy w poszczególnych metodykach:
 - a) zuchy: kadra gromady wybiera z listy trop, którego zadania może zmodyfikować; wybrany trop jest akceptowany przez zuchy w kręgu rady;
 - b) harcerze: zastęp wybiera
 - ścieżkę tematyczną tropu, a następnie układa trop, lub
 - przykładowy trop z zestawem wskazówek, na podstawie którego samodzielnie układa zadania tropu, lub
 - przykładowy trop z proponowanym zestawem zadań, który może wykorzystać lub zmodyfikować według swojego uznania;
 - c) harcerze starsi: zastęp wybiera
 - ścieżkę tematyczną tropu, a następnie układa trop, lub
 - przykładowy trop z zestawem wskazówek, na podstawie którego samodzielnie układa zadania tropu;
 - d) w przypadku wędrowników zastęp lub patrol wybiera ścieżkę tematyczną, a następnie samodzielnie układa zadania tropu, posiłkując się powiązanymi z nią przykładami.
- 4 Tropy zuchowe są wybierane z zamkniętej listy, z zastrzeżeniem postanowień p. 5 i 6 poniżej. Jedynym wyjątkiem jest możliwość tworzenia przez gromady tropów obrzędowych związanych z bohaterem środowiska lub nazwą gromady.
- 5 Drużynowy zuchowy będący instruktorem w stopniu co najmniej podharcmistra może samodzielnie układać tropy zuchowe do stosowania w prowadzonej przez siebie gromadzie lub w prowadzonych przez siebie działaniach. Tak utworzone tropy mogą być stosowane w danej gromadzie również po zmianie jej drużynowego.
- 6 Namiestnik zuchowy/szef zespołu metodycznego będący instruktorem w stopniu co najmniej podharcmistra może samodzielnie układać tropy zuchowe do stosowania w gromadach prowadzonego przez siebie namiestnictwa/zespołu metodycznego. Tak utworzone tropy mogą być stosowane w gromadach danego hufca.
- 7 Zaleca się przesyłanie tropów zuchowych opracowanych w myśl postanowień p. 5–6 do Głównej Kwatery ZHP celem ich upowszechnienia.
- 8 Tropy harcerskie, starszoharcerskie i wędrownicze nie mają ustalonych centralnie programów – są co do zasady tworzone samodzielnie przez zastęp/patrol na podstawie własnego pomysłu i przypisywane do jednej ze ścieżek tematycznych przewidzianych dla tropów: inicjatywa, zaradność, odkrywanie, braterstwo, ojczyzna, człowiek, natura.
- 9 W przypadku tropów harcerskich, starszoharcerskich i wędrowniczych dopuszcza się inspirowanie się propozycjami dedykowanymi sąsiadującym metodykom (np. w

- przypadku harcerzy starszych inspirowanie się programami tropów harcerskich lub tropów wędrowniczych) pod warunkiem dostosowania trudności zaplanowanych działań do poziomu rozwoju członków zastępu/patrolu.
- 10 Elementem tropu harcerskiego, staszoharcerskiego, wędrowniczego są również indywidualne działania członków zespołu realizowane poza zbiórkami zastępu/patrolu. Trop harcerski musi zawierać element wspólnego działania.
 - 11 Tropy wędrownicze można realizować w zespołach mieszanych obejmujących harcerzy i osoby spoza ruchu harcerskiego. W takim przypadku zapisy niniejszego regulaminu stosuje się odpowiednio.
 - 12 Zaleca się, by gromada w ciągu roku zdobyła co najmniej jeden trop z każdej ścieżki.
 - 13 Tropy realizowane w ramach zdobywania stopnia powinny być różnorodne – pochodzić z różnych ścieżek tematycznych.
 - 14 Zdobywanie tropu harcerskiego i staszoharcerskiego może rozpocząć się bezpośrednio po określeniu przez zastęp ścieżki tematycznej i celu tropu i nie wymaga formalnego zatwierdzenia. Po ustaleniu konkretnych zadań zastępowy przedstawia trop drużynowemu, który może przedstawić mu wskazówki dotyczące zdobywania wybranego tropu.
 - 15 Zdobywanie tropu wędrowniczego może rozpocząć się bezpośrednio po wyborze ścieżki tematycznej i określeniu celu tropu przez zastęp lub patrol i nie wymaga formalnego zatwierdzenia. Po ustaleniu konkretnych zadań zastępowy lub szef patrolu przedstawia trop drużynie lub właściwemu według jej konstytucji organowi, które mogą przedstawić mu wskazówki dotyczące zdobywania wybranego tropu.
 - 16 Zalecany czas zdobywania:
 - a) tropu zuchowego wynosi 5–6 zbiórek gromady, realizowanych w ciągłym cyklu;
 - b) tropu harcerskiego wynosi 4–6 zbiórek zastępu, czyli 1–2 miesiące; trop harcerski nie musi być zdobywany w ciągłym cyklu zbiórek;
 - c) tropu staszoharcerskiego wynosi 4–8 zbiórek zastępu, czyli 1–3 miesiące; trop staszoharcerski nie musi być zdobywany w ciągłym cyklu zbiórek;
 - d) tropu wędrowniczego wynosi 5–10 miesięcy; trop wędrowniczy nie musi być zdobywany w ciągłym cyklu zbiórek.
 - 17 Tropy mogą być także zdobywane w ramach wyjazdowych form pracy (biwaków, zimowisk, obozów, kolonii zuchowych itp.). W takim przypadku zasady określone w p. 16 mogą nie mieć zastosowania.
 - 18 Zdobywanie tropu zuchowego koordynuje kadra gromady – drużynowy i przyboczni.
 - 19 Zdobywanie tropu harcerskiego koordynuje zastępowy.
 - 20 Zdobywanie tropu staszoharcerskiego koordynuje zastępowy lub osoba przez niego wskazana.
 - 21 Zdobywanie tropu wędrowniczego koordynuje wybrany przez zastęp/patrol członek – koordynator tropu.
 - 22 Zamknięcie tropu zuchowego i zaliczenie go poszczególnym zuchom odbywa się w kręgu rady na podstawie uczestnictwa zuchów w danym cyklu zbiórek. Ostateczną decyzję w obu kwestiach podejmuje drużynowy.
 - 23 Decyzję o zamknięciu tropu harcerskiego/staszoharcerskiego podejmuje zastęp przy akceptacji rady drużyny, po podsumowaniu działań przez zastęp na zbiórce drużyny. Decyzja w sprawie zaliczenia tropu poszczególnym harcerzom/harcerzom starszym jest oparta na ich udziale w działaniach i wkładzie w osiągnięty efekt.
 - 24 Decyzję o zamknięciu tropu wędrowniczego podejmuje zastęp/patrol przy akceptacji organu drużyny wskazanego w jej konstytucji. Decyzja w sprawie zaliczenia tropu poszczególnym wędrownikom oparta jest na ich udziale w działaniach i wkładzie w osiągnięty efekt. W przypadku połączenia zdobywania tropu ze zdobywaniem przez wędrowników Odznaki Skautów Świata.

Wyzwania

- 1 Wyzwanie jest indywidualnym instrumentem metodycznym wspierającym rozwój duchowy i emocjonalny w oparciu o i przyrzeczenie i prawo harcerskie. Realizując wyzwania, wychowanek ma się przekonać, że może i powinien pracować nad sobą – że dzięki sile woli potrafi zmienić się na lepsze. Sprzyja to budowaniu poczucia własnej wartości.
- 2 Podejmowane przez kandydata wyzwania są każdorazowo tworzone indywidualnie, a ich tematyka i trudność są dostosowane do potrzeb wychowawczych danej osoby. Publikowane przykłady wyzwań służą jedynie zademonstrowaniu funkcjonowania instrumentu; nie oczekuje się, że kandydaci będą wybierać dla siebie wyzwania z istniejącego materiału. Dopuszczalne jest także inspirowanie się wyzwaniami dedykowanymi sąsiadującym metodykom (np. w przypadku harcerzy inspirowanie się przykładami wyzwań starszoharcerskich).
- 3 Szczegóły wyzwania określa:
 - a) w przypadku harcerzy: drużynowy na podstawie potrzeb wychowawczych kandydata w zakresie rozwoju duchowego i emocjonalnego;
 - b) w przypadku harcerzy starszych i wędrowników: kandydat na podstawie analizy swych potrzeb rozwojowych; sformułowana przez kandydata propozycja wymaga zatwierdzenia przez drużynowego.
- 4 Dopuszcza się realizowanie wyzwań rozwijających kandydata również w innych obszarach, jeśli ich celem jest kształtowanie silnej woli kandydata.
- 5 Sformułowanie wyzwania musi zawierać jednoznaczne kryterium jego zaliczenia.
- 6 Wyzwanie może być realizowane zarówno w ramach działań jednostki harcerskiej, jak również poza nimi.
- 7 Wyzwanie formułuje się w taki sposób, by kandydat był w stanie zrealizować je w ciągu maksymalnie:
 - a) 1 miesiąca w przypadku harcerzy;
 - b) 3–4 miesięcy w przypadku harcerzy starszych i wędrowników;O ile sensem wyzwania nie jest systematyczność, nie określa się dolnej granicy ich trwania.
- 8 Rozpoczęcie realizacji wyzwania następuje bezpośrednio po jego sformułowaniu. Faktu tego nie ogłasza się w rozkazie drużynowego.
- 9 Wyzwanie można zmienić w trakcie próby, jeśli przestało odpowiadać na potrzeby wychowawcze lub jest niemożliwe do realizacji z innych przyczyn.
- 10 Wyzwania realizowane przez kandydata powinny być różnorodne – oddziaływać na różne postawy.
- 11 Realizację wyzwania zalicza drużynowy na podstawie rozmowy z kandydatem i ewentualnie innymi osobami mogącymi wnieść wkład do tej decyzji (np. świadkami realizacji określonych działań objętych wyzwaniem).

Przepisy przejściowe

- 1 Próby na gwiazdki zuchowe, stopnie **harcerskie**, sprawności, projekty starszoharcerskie, znaki służb będące w toku w momencie wejścia w życie niniejszego regulaminu są realizowane według zasad obowiązujących w chwili ich otwarcia.
- 2 Drużynowy może zdecydować o nadaniu naramienników starszoharcerskich bez realizacji prób harcerzom starszym działającym w zastępach starszoharcerskich w momencie wejścia w życie niniejszego regulaminu.
- 3 Instrumenty metodyczne zdobyte przez członków ZHP przed wejściem w życie niniejszego regulaminu można nadal oznaczać na mundurze zgodnie z odpowiednimi zasadami. Nie zamienia się oznaczeń zdobytych wcześniej instrumentów na odpowiadające im oznaczenia niniejszego systemu.

Program próby harcerza/harcerki

Cel próby harcerza/harcerki:

Celem próby harcerza/harcerki jest poznanie przez kandydata harcerskich ideałów, zdobycie podstawowych wiadomości o ZHP, poznanie zasad i zwyczajów organizacyjnych danej drużyny.

Wymagania próby harcerza/harcerki:

1. Znam i rozumiem treść przyrzeczenia harcerskiego.
2. Znam i rozumiem prawo harcerskie.
3. Znam i rozumiem symbolikę krzyża harcerskiego, lilijki i koniczynki. Potrafię wyjaśnić, do czego zobowiązuje harcerskie pozdrowienie „Czuwaj”.
4. Znam hymn harcerski i umiem go zaśpiewać.
5. Kompletuję swój mundur harcerski.
6. Systematycznie uczestniczę w zbiórkach zastępu i drużyny.
7. Wiem, ile wynosi podstawowa składka członkowska w ZHP. Dbam o opłacanie mojej składki.
8. Znam nazwę drużyny, imię i nazwisko zastępowego oraz drużynowego i wiem, jak się z nimi skontaktować.

Wskazówki dla drużynowego: W przypadku potrzeby uzupełnienia próby harcerza/harcerki o dodatkowe wymagania (np. dotyczące symboliki drużyny) rada drużyny (lub właściwy organ demokracji drużyny wędrowniczej) powinna opracować je w formie wymagań jednakowych dla wszystkich kandydatów podejmujących próbę harcerza/harcerki w danej drużynie. Dodatkowe wymagania nie powinny znacznie rozbudowywać próby.

Program naramiennika starszoharcerskiego

Cel próby: Celem próby jest przygotowanie harcerza starszego/harcerki starszej do działania w zastępie starszoharcerskim.

Wymagania próby starszoharcerskiej:

1. Działam w zastępie starszoharcerskim.
2. Znam i rozumiem symbolikę starszoharcerskiej róży wiatrów oraz dewizę starszoharcerską.
3. Zrealizowałem/zrealizowałam jedno zadanie w nowej dziedzinie aktywności lub zainteresowań, np. jedno zadanie wybranej sprawności.

Zadania niezbędne do realizacji próby harcerz starszy/harcerka starsza układa indywidualnie z zastępowym lub przybocznym.

Program naramiennika wędrowniczego

Cel próby: Celem próby jest przygotowanie wędrownika/wędrowniczki do działania w zespole wędrowniczym.

Wymagania próby wędrowniczej:

1. Działam w zespole wędrowniczym (aktywnie uczestniczę w jego życiu, znam jego tradycje, patrona, konstytucję).
2. Znam i rozumiem symbolikę wędrowniczej watry oraz dewizę wędrowniczą.
3. Znam i rozumiem kodeks wędrowniczy i na jego podstawie zrealizowałem/zrealizowałam jedno zadanie o charakterze wyczynu.

Zadania niezbędne do realizacji próby wędrownik/wędrowniczka układa indywidualnie z opiekunem próby.

PROGRAMY GWIAZDEK ZUCHOWYCH

Wizja zucha opuszczającego gromadę
- treść dla drużynowego:

Wskazówki dla drużynowego: Poniższa charakterystyka zucha powinna wyznaczać kierunek pracy wychowawczej przez cały okres pobytu zucha w gromadzie, nie tylko w ciągu ostatniego roku jego działania, gdy wizja opuszczenia gromady jest bliska.

Zuch działa aktywnie w swoich wspólnotach – angażuje się w działania gromady, życie rodzinne, dba o przyjaciół. Jest dumny z bycia Polakiem, chętnie podejmuje pożyteczne działania w swoim środowisku lokalnym. Zna bogactwo krajobrazowe oraz zabytki swojego regionu. Potrafi odpowiednio zachować się podczas śpiewania hymnu i uroczystości narodowych.

Zuch chętnie poznaje świat – zdobywa wiedzę i umiejętności. Doświadcza nowych rzeczy, stawia dociekliwe pytania i interesuje się otaczającym światem. Zna wartość natury, wie, że jest niezbędna do życia. Czuje się częścią przyrody, nie niszczy jej, dostrzega jej piękno oraz stara się o nią dbać na miarę swoich możliwości. Zuch rozumie, że każdy człowiek jest inny, wie, że bez względu na rasę, wiek czy pochodzenie należy mu okazywać szacunek. Stara się nikogo nie wykluczać, jest tolerancyjny, pomaga innym w potrzebie. Zuch do świata podchodzi z pozytywnym nastawieniem. Nie zamartwia się, nie narzeka, stara się znaleźć pozytywy w każdej sytuacji.

Zuch jest godny zaufania – wie, że jego działania przynoszą konsekwencje, czuje się za nie odpowiedzialny. Potrafi dbać o powierzone mu osoby, zwierzęta, rośliny. Zna oraz wykonuje swoje obowiązki domowe, oraz szkolne. Pamięta o zdobywanych sprawnościach oraz gwiazdkach. Zuch akceptuje hierarchię, wykonuje polecenia oraz przystaje na decyzje rodziców, opiekunów i przełożonych.

Zuch jest zaradny – potrafi poradzić sobie z realizacją swoich obowiązków, wie do kogo zwrócić się o pomoc, gdzie zdobyć potrzebną wiedzę. Radzi sobie ze sprawami życia codziennego. Zna wartość pieniądza i dba o rzeczy swoje i cudze.

Zuch dba o siebie – ceni swoje zdrowie oraz wie, co jest dla niego dobre. Chętnie podejmuje aktywność fizyczną oraz dba o swoją higienę osobistą. Rozumie, że powinno się zachowywać umiar we wszystkich działaniach oraz wie, czym jest uzależnienie. Zuch jest asertywny, potrafi powiedzieć „nie”, jeśli coś zagraża jego bezpieczeństwu lub zdrowiu.

Zuch dba o hart ducha – potrafi odróżnić dobro od zła w oparciu o Prawa Zucha, które traktuje jako wskazówki odnośnie do swojego zachowania, do których sam dobrowolnie się zobowiązał. Zna i identyfikuje się także z pozostałymi obowiązującymi go zasadami i regulaminami, w tym tymi wynikającymi z przynależności do ZHP. Zuch wywiązuje się z obowiązków wynikających z wyznawanej wiary. Wie, czym są emocje i stara się nad nimi panować. Nie życzy innym źle, nie obgaduje, nie używa wulgaryzmów. Przyznaje się do błędów oraz nie unika odpowiedzialności.

ZUCH OCHOCZY

Idea gwiazdki - treść dla zucha:

Zuch ochoczy, rozpoczyna zuchową drogę i poznaje swoją gromadę oraz obrzędy i zwyczaje panujące wśród zuchów.

Idea gwiazdki - treść dla drużynowego :

Zuch ochoczy wie, do jakich wspólnot należy, zna imiona kolegów z klasy, gromady i podwórka, zna obrzędowość, nazwę i numer swojej gromady. Rozumie obowiązujące go zasady, w tym prawo zucha. Jest kulturalny i koleżeński. Stara się postępować według reguły „najpierw pożyteczne, później przyjemne”, wywiązuje się ze swoich statych obowiązków domowych i szkolnych. Potrafi skupić się na jednej czynności. Spędza przynajmniej 1 godzinę dziennie w sposób aktywny ruchowo (najlepiej na świeżym powietrzu). Zna hymn i barwy narodowe, orientuje się w swojej najbliższej okolicy (miejscowość, osiedle).

Program gwiazdki:

Wymagania próby obszarami:

- *Gromada zuchowa:*
 - zuch zna: imię i nazwisko swojego drużynowego/ej, numer swojej gromady, nazwę szóstki, do której należy
 - zuch potrafi opisać elementy obrzędowości swojej gromady
- *Prawo zucha:*
 - zuch zna i rozumie prawo zucha
 - zuch potrafi opisać znaczek zucha
 - zuch zna znaczenie elementów znajdujących się na znaczku zucha
- *Rodzina:*
 - zuch utrzymuje kontakty z członkami swojej rodziny
 - zuch zna numer telefonu do pełnoletniego członka swojej rodziny
- *Ojczyzna:*
 - zuch zna symbole narodowe
 - zuch potrafi wskazać na mapie Polski położenie swojej miejscowości
- *Miejsce zamieszkania:*
 - zuch zna najbliższą okolicę swojego miejsca zamieszkania- zuch zna swój adres zamieszkania
- *Mundur:*
 - zuch potrafi samodzielnie złożyć swój mundur
- *Obowiązki domowe:*
 - zuch wykonuje regularnie swoje obowiązki domowe oraz szkolne
- *Zasady obowiązujące w gromadzie:*
 - zuch zna oraz przestrzega zasad obowiązujących w gromadzie, do której należy
- *Obrzędy i zwyczaje:*
 - zuch potrafi wykazać się odpowiednią postawą podczas m.in. „kręgu rady”, „kręgu parady”
- *Człowiek i społeczeństwo*
 - zuch potrafi wezwać niezbędną pomoc oraz zna numery alarmowe

Wskazówki dla drużynowego: W ramach próby zuch wykonuje zadania umożliwiające realizację wszystkich wymagań z ujętych powyżej obszarów. Można przy tym skorzystać z książeczki próby

zucha ochoczego, autorskiej książeczki stworzonej w danej gromadzie lub innego przyjętego w środowisku sposobu sprawdzania i potwierdzania postępów poszczególnych zuchów.

Zadania podstawowe:

- 1) Uzgodniłem/am z rodzicami pracę domową, którą wykonuję regularnie.
- 2) Podejmuję aktywność fizyczną wraz z członkiem mojej rodziny/kolegą/koleżanką. Wykonywałem/am ją przynajmniej dwa razy w tygodniu przez minimum miesiąc.
- 3) Wykonam zadanie indywidualne, które ma służyć kształtowaniu rozwoju duchowego lub emocjonalnego (w zależności od potrzeb danego zucha), wymyślone razem z drużynowym lub rodzicem.

Wskazówki dla drużynowego:

W ramach próby należy wykonać wszystkie powyższe zadania podstawowe. W przypadku wystąpienia ważnego i obiektywnego powodu drużynowy może dokonać modyfikacji zadania/zadań w sposób umożliwiający odpowiednie dla danej osoby dążenie do wypełnienia idei gwiazdki.

Sprawności:

- Zuch zdobędzie przynajmniej dwie sprawności dla zucha pierwszej gwiazdki.

Tropy realizowane z gromadą:

- Zuch zdobędzie przynajmniej trzy tropy.

Zadania uzupełniające:

- Zuch może wykonać dodatkowo maksymalnie trzy zadania uzupełniające. Można w tej liczbie ująć zadania uzupełniające ujmujące treści związane z tradycją lub bohaterem środowiska

ZUCH SPRAWNY

Idea gwiazdki - treść dla zucha:

Zuch **sprawny**, porusza się sprawnie w działaniu gromady, zna i rozumie zuchowe znaki, zwyczaje, obrzędy i tajemnice.

Idea gwiazdki - treść dla drużynowego :

Zuch sprawny, czyli sprawnie porusza się w działaniu gromady, zna i rozumie zuchowe znaki, zwyczaje, obrzędy i tajemnice. Identyfikuje się ze wspólnotami, do których należy, chce zrobić dla nich coś dobrego. Wie, co służy jego zdrowiu, a co jest szkodliwe dla jego organizmu. Szanuje przyrodę i dba o nią poprzez ekologiczne zachowania. Rozwija swoje zainteresowania i zna bogactwo krajobrazowe oraz zabytki swojej małej ojczyzny. Zuch sprawny obchodzi święta państwowe oraz lokalne w swoim miejscu zamieszkania.

Program gwiazdki:

Wymagania próby obszarami:

- *Gromada zuchowa:*
 - zuch zna: imię i nazwisko swojego drużynowego/ej, numer swojej gromady, zna członków szóstki, do której należy
 - zuch zna i stosuje obrzędowość swojej gromady
 - zuch wie kto jest bohaterem jego szczepu lub hufca
- *Prawo zucha:*
 - zuch umie opowiedzieć innym zuchom, co znaczą poszczególne punkty prawa zucha
- *Znaczek zucha:*
 - zuch potrafi opisać znaczek zucha
 - zuch potrafi opisać innym znaczenie elementów znajdujących się na Znaczku Zucha, potrafi zachęcić inne zuchy do jego zdobywania
- *Musztra Zuchowa:*
 - zuch zna elementy musztry zuchowej obowiązującej w danej gromadzie zuchowej
- *Zainteresowania:*
 - zuch potrafi wskazać oraz opowiedzieć o swoich zainteresowaniach na forum szóstki lub w kręgu rady
- *Środowisko:*
 - zuch podejmuje działania i rozwija zachowania proekologiczne (segreguje śmieci, oszczędza wodę, gasi niepotrzebne światło)
 - zuch zachowuje się właściwie na łonie natury (woda, góry, las)
- *Miejsce zamieszkania:*
 - zuch poznaje bogactwo krajobrazowe oraz zabytki znajdujące się w jego najbliższym miejscu zamieszkania
- *Ojczyzna:*
 - zuch bierze udział w obchodach lokalnych/państwowych świąt, odbywających się w jego miejscu zamieszkania
- *Zdrowie:*
 - zuch potrafi ubrać się odpowiednio do panujących warunków atmosferycznych
 - zuch potrafi zachowywać się bezpiecznie w miejscach takich jak góry, woda, las.
 - zuch wybiera zdrowe przekąski

Wskazówki dla drużynowego: W ramach próby zuch wykonuje zadania umożliwiające realizację wszystkich wymagań z ujętych poniżej obszarów. Można przy tym skorzystać z książeczki próby Zucha Sprawnego, autorskiej książeczki stworzonej w danej gromadzie lub innego przyjętego w środowisku sposobu sprawdzania i potwierdzania postępów poszczególnych zuchów.

Zadania podstawowe:

- 1) Zaplanowałem/am ćwiczenia oraz przeprowadziłem/am poranną rozgrzewkę podczas wyjazdu z moją gromadą zuchową.
- 2) Wraz z członkiem mojej rodziny wykonałem/am pożyteczną pracę dla domu.
- 3) Codziennie przez okres biwaku/podczas trzech zbiórek wybierałem/am jedną osobę, której, za coś podziękowałem/łam np. Kinga pożyczyła mi dziś kredki – opowiedziałem/am o tym w kręgu rady.
- 4) Wykonam zadanie indywidualne, które ma służyć kształtowaniu rozwoju duchowego lub emocjonalnego (w zależności od potrzeb danego zucha), wymyślone razem z drużynowym lub rodzicem.

Wskazówki dla drużynowego:

W ramach próby zuch wykonuje wszystkie poniższe zadania podstawowe. W przypadku wystąpienia ważnego i obiektywnego powodu drużynowy może dokonać modyfikacji zadania/zadań w sposób umożliwiający odpowiednie dla danej osoby dążenie do wypełnienia idei gwiazdki.

Sprawności:

- Zuch zdobędzie przynajmniej trzy sprawności dla zucha drugiej gwiazdki.

Tropy realizowane z gromadą:

- Zuch zdobędzie przynajmniej cztery tropy.

Zadania uzupełniające:

- Zuch może wykonać dodatkowo maksymalnie trzy zadania uzupełniające. Można w tej liczbie ująć zadania uzupełniające ujmujące treści związane z tradycją lub bohaterem środowiska.

ZUCH ZARADNY

Idea gwiazdki - treść dla zucha:

Zuch zaradny, umie sobie poradzić w codziennych sytuacjach, jest zaradny w działaniach swojej gromady, opiekuje się młodszymi zuchami i przekazuje im zuchową wiedzę.

Idea gwiazdki - treść dla drużynowego :

Zuch zaradny, umie sobie poradzić w codziennych sytuacjach, jest zaradny w działaniach swojej gromady, opiekuje się młodszymi zuchami i przekazuje im zuchową wiedzę.

Zuch zaradny czuje się odpowiedzialny za swoje postępowanie w ramach grupy, wspólnoty, rodziny. Dbą o powierzone sobie osoby, zwierzęta i rośliny, dba o przyrodę na miarę swoich możliwości. Jest uważny i dostrzega potrzeby drugiego człowieka i sytuacje, gdy ktoś potrzebuje pomocy. Udziela jej na miarę swoich możliwości. Potrafi wezwać pomoc, gdy jest ona potrzebna. Potrafi się dzielić, zarówno rzeczami, jak i swoim czasem oraz umiejętnościami. Chętnie czyta książki. Zna podstawowe informacje na temat swojego kraju (stolica Polski, najważniejsze rzeki, jeziora, pasma górskie, morze) i regionu (województwa).

Zuch zaradny wie, jakie czynniki mogą powodować uzależnienie, i dba, aby mu się nie poddać – m.in. ogranicza czas spędzany przed ekranem, nie spożywa nadmiernie słodczy. Stara się być jak najbardziej samodzielny (np. potrafi oszczędzać pieniądze).

Zuch zaradny rozumie oraz przestrzega obowiązujących zasad, nawet jeśli jest poddawany presji otoczenia lub okoliczności, staje w ich obronie. Zuch zaradny poznaje wybraną drużynę harcerską i jej tradycje.

Program gwiazdki:

Wymagania próby obszarami:

- *Gromada zuchowa:*
 - zuch zna: imię i nazwisko swojego drużynowego/ej, nazwę i numer swojej gromady
 - zuch zna szóstki znajdujące się w jego gromadzie
 - zuch stosuje obrzędowość swojej gromady
 - zuch wie kto/co jest bohaterem jego szczepu lub hufca, zna bohatera chorągwi
 - zuch wie, kim był Aleksander Kamiński
- *Prawo zucha:*
 - zuch potrafi wykazać się stosowaniem prawa zucha w swoim życiu
- *Znaczek zucha:*
 - zuch potrafi opisać znaczek zucha innemu członkowi swojej gromady
 - zuch zna znaczenie elementów znajdujących się na znaczku zucha
 - zuch wie, czym jest krzyż harcerski i co znaczy dla harcerzy
- *Zaradność:*
 - zuch potrafi samodzielnie spakować się na wyjazd z gromadą
- *Człowiek i społeczeństwo:*
 - zuch potrafi przeprowadzić zabawę/plas dla innych zuchów
 - zuch potrafi pomóc swoim kolegom, koleżankom oraz osobom dorosłym
 - zuch potrafi opiekować się młodszymi zuchami
 - zuch zna prawa, jakie mają dzieci
 - zuch potrafi nauczyć inną osobę np. członka swojej rodziny nabytych przez siebie umiejętności
 - zuch potrafi udzielić pierwszej pomocy w prostych przypadkach (skaleczenia, oparzenie pierwszego stopnia)
- *Zdrowie:*
 - zuch potrafi zaplanować swój dzienny zdrowy jadłospis

- *Rozwój:*
- zuch czyta książki

Wskazówki dla drużynowego: W ramach próby zuch wykonuje zadania umożliwiające realizację wszystkich wymagań z ujętych powyżej obszarów. Można przy tym skorzystać z książeczki próby zucha zaradnego, autorskiej książeczki stworzonej w danej gromadzie lub innego przyjętego w środowisku sposobu sprawdzania i potwierdzania postępów poszczególnych zuchów.

Zadania podstawowe:

- 1) Podczas wspólnego biwaku/rajdu/zbiórki nawiązałem/am kontakt z zaprzyjaźnioną drużyną harcerską. Dowiedziałem/am się, jaki ma numer, jaka jest jej nazwa, jaką ma obrzędowość oraz kiedy i gdzie się spotykają.
- 2) Wypróbowałem/am trzy wybrane aktywności fizyczne. Jedną z nich uprawiałem/uprawiałam co najmniej raz w tygodniu przez miesiąc.
- 3) Podczas trzech kolejnych zbiórek lub biwaku gromady pozytywnie myślałem/myślałam o koleżankach i kolegach. Znalazłem/znalazłam jedną pozytywną cechę w każdej osobie z mojej szóstki. O swoich przemyśleniach lub napotkanych trudnościach opowiedziałem/opowiedziałam drużynowemu/drużynowej.
- 4) Wykonałem/am własną skarbonkę i podczas zdobywania gwiazdki odkładałem/am do niej swoje oszczędności.
- 5) Przeznaczyłem/am na cel charytatywny wybraną część oszczędności lub w inny sposób zaangażowałem/am się w działanie dobroczynne.
- 6) Wykonam zadanie indywidualne, które ma służyć kształtowaniu rozwoju duchowego lub emocjonalnego (w zależności od potrzeb danego zucha), wymyślone razem z drużynowym lub rodzicem.

Wskazówki dla drużynowego:

W ramach próby zuch wykonuje wszystkie poniższe zadania podstawowe. W przypadku wystąpienia ważnego i obiektywnego powodu drużynowy może dokonać modyfikacji zadania/zadań w sposób umożliwiający odpowiednie dla danej osoby dążenie do wypełnienia idei gwiazdki.

Sprawności:

- Zuch zdobędzie przynajmniej cztery sprawności dla zucha trzeciej gwiazdki.

Tropy realizowane z gromadą:

- Zuch zdobędzie przynajmniej cztery tropy.

Zadania uzupełniające:

- Zuch może wykonać dodatkowo maksymalnie trzy zadania uzupełniające. Można w tej liczbie ująć zadania uzupełniające ujmujące treści związane z tradycją lub bohaterem środowiska.

MŁODZIK OCHOTNICZKA

147

Idea stopnia - treść dla harcerza/harcerki:

Młodziak wstępuje w szeregi harcerstwa i chce poznawać jego tajemnice.

Ochotniczka dobrowolnie i z własnej woli chce poznawać harcerstwo.

Regularnie i aktywnie uczestniczę w zbiórkach zastępu i drużyny. Dotrzymuję danego słowa, można na mnie polegać. Dbam o siebie – spędzam czas aktywnie i zdrowo. Znam i rozumiem prawo harcerskie. Jest dla mnie drogowskazem każdego dnia. Wiem, że słowa i czyny mogą krzywdzić, staram się tego nie robić. Szanuję innych i im pomagam. Wiem, jak zachować się w lesie, nie niszczyć go. Jestem samodzielny/samodzielna, zaradny/zaradna i obowiązkowy/obowiązkowa w domu, i w szkole. Rozwijam swoje zainteresowania, poznaję otaczający mnie świat. Angażuję się w ważne wydarzenia rodzinne.

Idea stopnia - treść dla drużynowego:

Młodziak/Ochotniczka działa aktywnie w swoich wspólnotach – zastępie, klasie, rodzinie, grupie przyjaciół. Bierze czynny udział w podejmowaniu decyzji dotyczących zastępu i realizuje razem z nim wspólne przedsięwzięcia. Szanuje swoich rodziców, opiekunów i przełożonych. Ma świadomość przynależności do Ojczyzny, świętuje uroczystości państwowe.

Młodziak/Ochotniczka jest ciekawy/a świata – poznaje swoją małą ojczyznę, otaczając ją/go środowisko naturalne. Rozumie, co znaczy słowo "braterstwo". Wie, że między ludźmi występują zarówno podobieństwa, jak i różnice (np. wiek, płeć, możliwości ruchowe itd.). Każdej osobie okazuje szacunek, nikogo nie poniża, nie wyklucza.

Młodziak/Ochotniczka jest godny/a zaufania – przestrzega regulaminów, mówi prawdę. Wywiązuje się ze złożonych obietnic i podjętych zadań najlepiej jak potrafi, przyznaje się do błędów, kiedy je popełni. Wie, że ludzie swoimi decyzjami mają wpływ na naturę, stara się o nią dbać każdego dnia, wyrabia w sobie ekologiczne zachowania (np. segregacja odpadów, oszczędzanie wody i energii itd.)

Młodziak/Ochotniczka jest zaradny/a – radzi sobie z realizacją swoich obowiązków, rozsądnie dysponuje swoimi środkami finansowymi. Wie, gdzie znaleźć odpowiedzi na nurtujące ją/go pytania, wykorzystuje wrodzoną kreatywność do znajdowania innowacyjnych rozwiązań napotkanych problemów.

Młodziak/Ochotniczka dba o siebie – śpi odpowiednią dla siebie liczbę godzin, zdrowo się odżywia, pracuje nad dobrą kondycją fizyczną poprzez ulubione aktywności. Rozwija swoje zainteresowania, czyta książki, poszerzając swoją wiedzę.

Młodziak/Ochotniczka dba o hart ducha – umie odróżnić dobro od zła w oparciu o prawo harcerskie. Jeśli jest osobą wierzącą, wywiązuje się z obowiązków wynikających z wyznawanej wiary. Rozumie, czym są emocje i stara się nad nimi panować, umie je nazwać. Najpierw myśli, potem mówi, nie życzy innym źle, nie obgaduje, nie używa wulgaryzmów.

Program stopnia:

Zadania podstawowe:

- **Wyrobienie harcerskie** (sprawność: Skaut*/ Skautka*):
 - 1) Noszę mundur zgodny z regulaminem obowiązującym w ZHP.
 - 2) Poznałem/am najważniejsze tradycje i obrzędy swojej drużyny. Potrafię stanąć w postawie zasadniczej i swobodnej oraz ustawić się w szyku. Wykazałem/am się tą wiedzą i umiejętnościami uczestnicząc w życiu drużyny.
 - 3) Dowiedziałem/am się, kto i kiedy założył skauting i harcerstwo.
- **Obozownictwo** (sprawność: Wyga*):
 - 4) Wziąłem/wzięłam udział w obozie lub biwaku pod namiotami. Poznałem/am zasady bezpieczeństwa i przestrzegałem/am ich. Pozostawiłem po sobie porządek.
 - 5) Znam i w różnych sytuacjach zastosowałem/am co najmniej pięć węzłów.
- **Terenoznawstwo** (sprawność: Kartograf*):
 - 6) Zapamiętałem/am drogę przebytą w mieście i z pamięci wykonałem/am szkic drogi (plan ulic, przez które przechodziłem/am).
 - 7) W czasie wędrówki w terenie zorientowałem/am mapę zgodnie z kierunkami świata. Poprowadziłem/am zastęp podczas wędrówki.
- **Ratownictwo** (sprawność: Ratownik*/ Ratownicza*):
 - 8) W sytuacji rzeczywistej lub symulowanej podjąłem/podjęłam się prostych czynności ratujących zdrowie i udzieliłem/am pomocy w zdarzeniach, które mogą mieć miejsce w domu: opatrzyłem/am ranę, zabezpieczyłem/am oparzenie, zareagowałem/am właściwie w sytuacji omdlenia, zadbałem/am o bezpieczeństwo osoby nieprzytomnej (oceniłem/am przytomność, udroźniłem/am drogi oddechowe i sprawdziłem/am oddech u poszkodowanego nieprzytomnego).
 - 9) Znam numery alarmowe, skorzystałem/am z nich w sytuacji rzeczywistej lub symulowanej podając dyspozytorowi niezbędne informacje.
- **Żywnienie** (sprawność: Kucharz*/ Kucharka*):
 - 10) Przygotowałem/am pod nadzorem rodzica śniadanie lub kolację dla domowników, w tym jedno wybrane danie na ciepło, np.: owsiankę, jajecznicę itp.
- **Zdrowie** (sprawność: Lider Zdrowia*/ Liderka Zdrowia*):
 - 11) Wziąłem/wzięłam udział w wycieczce pieszej/rowerowej/kajakowej trwającej około 4-5 godzin. Samodzielnie spakowałem/am plecak odpowiednio do potrzeb i pogody (uwzględniając zdrowe jedzenie, wodę, okrycie na słońce i deszcz, krem z filtrem itd.).
- **Świat cyfrowy** (sprawność: Komputerowiec*):
 - 12) Zapoznałem/am się z zasadami zdrowego korzystania z komputera (postawa, ergonomia, oświetlenie, przerwy itp.). Porównałem/am je z moimi przyzwyczajeniami i skorygowałem/am (w razie potrzeby) swoje nawyki.
- **Ekologia** (sprawność: Ekolog */Ekolożka*):
 - 13) Znam zasady segregacji odpadów w swoim miejscu zamieszkania. Segreguję zgodnie z nimi odpady w domu, szkole i harcówce.
- **Ekonomia** (sprawność: Przedsiębiorca*/ Przedsiębiorczyni*):
 - 14) Zaoszczędziłem/am pieniądze na wybrany przez siebie cel.
 - 15) Sporządziłem/am wraz z rodzicami listę codziennych produktów. Samodzielnie zrobiłem/am zakupy zgodnie z listą, sprawdzając ceny i cechy tych produktów i nie przekraczając założonej kwoty.
- **Zaradność życiowa** (sprawność: Złota Rączka*):

- 16) Przez okres próby utrzymywałem/am porządek w pokoju, w którym mieszkam.
17) Mocno i estetycznie przyszyłem/am łątę lub naszywkę oraz guzik.

Sprawności:

- Harcerz/harcerka zdobędzie przynajmniej cztery sprawności jednogwiazdkowe (*).

Służba:

- Harcerz/harcerka zrealizuje co najmniej jedno zadanie zorientowane na pełnienie służby wynikającej z idei stopnia.

Rozwój społeczny:

- Harcerz/harcerka zrealizuje co najmniej jedno zadanie zorientowane na pielęgnowanie więzi rodzinnych w zakresie wynikającym z idei stopnia. Można do tego celu wykorzystać odpowiednie sprawności lub wyzwania.
- W trakcie próby harcerka/harcerz działa w zastępie i wraz z nim uczestniczy w realizacji programu zastępu. Można ułożyć zadania opisujące funkcjonowanie harcerza/harcerki w zastępie. Można do tego celu wykorzystać instrument metodyczny – tropy.

Rozwój duchowy i emocjonalny:

- Harcerz/harcerka zrealizuje co najmniej jedno zadanie skupione na osiągnięciu poziomu wyznaczonego ideą stopnia w oparciu o prawo harcerskie. Można do tego celu wykorzystać instrument metodyczny – wyzwania.

Zadania uzupełniające:

- W próbie mogą znaleźć się zadania uzupełniające, jeśli okaże się to konieczne dla osiągnięcia przez harcerza/harcerkę poziomu opisanego ideą stopnia. W środowiskach mogą także obowiązywać stałe zadania uzupełniające, jednakowe dla wszystkich osób zdobywających stopień młodzika/ochotniczki, dotyczące bohatera lub tradycji środowiska. Łączna liczba zadań uzupełniających w próbie nie może przekroczyć trzech. Realizacja żadnego z nich nie może trwać dłużej niż miesiąc.

Wskazówki dla drużynowego:

W ramach próby harcerz/harcerka wykonuje wszystkie poniższe zadania podstawowe. W uzasadnionych przypadkach drużynowy może dokonać modyfikacji zadania/zadań w sposób umożliwiający odpowiednie dla danej osoby dążenie do wypełnienia idei stopnia. Pomocna w tym procesie może być właściwa idea poziomu sprawności, w której dane zadanie zostało ujęte. Obok nazw kategorii tematycznych ujęto nazwy sprawności, których zadania częściowo są tożsame z zadaniami na stopień.

Działania z obszaru „Służba” można połączyć z działaniami z obszaru „Rozwój społeczny”.

Zadania z obszarów: „Służba”, „Rozwój społeczny” oraz „Rozwój duchowy i emocjonalny” można układać w trakcie próby – ich ułożenie nie jest warunkiem otwarcia próby.

Idea stopnia - treść dla harcerki/harcerza:

Wywiadowca bacznie obserwuje otoczenie i stara się zapamiętać jak najwięcej, aby wykorzystać to w codziennym życiu.

Tropicielka zna się na tropieniu, poszukiwaniu informacji i wykorzystywaniu ich w codziennym życiu.

Harcerstwo stało się dla mnie przygodą i drogą do stawania się coraz lepszym/lepszą w każdej dziedzinie. Mam coraz większy wpływ na życie mojego zastępu, podrzucam moje propozycje i pomysły na to, co robimy na zbiórkach. Dbam o to, by mój zastęp był dobry. Rozwijam swoje zainteresowania i dzielę się nimi z zastępem. Poszerzam swoją wiedzę o świecie i szukam odpowiedzi, kiedy czegoś nie rozumiem. Mam swoich ulubionych bohaterów, których próbuję naśladować. W swoim postępowaniu staram się kierować prawem harcerskim. Spełnianie dobrych uczynków to mój sposób na czynienie dobra. Jestem odpowiedzialny/odpowiedzialna, potrafię ponieść konsekwencje swoich błędnych decyzji. Szanuję przyrodę, podejmuję działania by ją chronić. Dbam o swoje zdrowie – regularnie uprawiam wybraną aktywność fizyczną. Wspieram moją rodzinę – mam swoje stałe obowiązki.

Idea stopnia - treść dla drużynowego :

Wywiadowca/Tropicielka działa aktywnie w swoich wspólnotach – aktywnie uczestniczy w działaniach zastępu, klasy oraz grupy przyjaciół, proponuje swoje pomysły. Potrafi kulturalnie wyrazić swoje zdanie, nawet jeśli grupa czy rodzice/nauczyciele mówią inaczej.

Wywiadowca/Tropicielka jest ciekawa/y świata – poznaje swoją ojczyznę, jest ciekawa/y innych kultur. Zna najważniejsze wydarzenia z historii swojego państwa, wie, jak się zachować podczas uroczystości państwowych. Interesuje się bieżącymi wydarzeniami, wie, jakie sukcesy odnoszą Polacy na arenie międzynarodowej.

Wywiadowca/Tropicielka jest godny/a zaufania – nie unika odpowiedzialności za własne postępowanie (w tym popełnione błędy, których skutki stara się naprawić). Uczciwie komunikuje napotkane problemy i w razie potrzeby prosi o pomoc. Szanuje przyrodę i dba o nią poprzez ekologiczne zachowania (np. segregacja odpadów, oszczędzanie wody i energii itd.). Spełnia dobre uczynki, wraz z zastępem podejmuje pozytywne działania na rzecz innych.

Wywiadowca/Tropicielka jest zaradny/a – umie zachować się w trudnej sytuacji, w tym sytuacji zagrożenia życia. Nie marnuje czasu, rozsądnie planuje swój dzień. Radzi sobie z codziennymi obowiązkami. Wie, do kogo zwrócić się o pomoc oraz gdzie zdobyć rzetelną wiedzę, jeśli tego potrzebuje. Dbą o rzeczy swoje i cudze.

Wywiadowca/Tropicielka dba o siebie – wie, co służy jego/jej zdrowiu, a co jest szkodliwe dla organizmu. Ogranicza niezdrowe rzeczy, regularnie uprawia aktywność fizyczną. Wie, jakie zmiany

zajdą w jego/jej organizmie w okresie dojrzewania. Wie, dlaczego warto zdobywać wiedzę i umiejętności – rozwija swoje zainteresowania, czyta książki.

Wywiadowca/Tropicielka dba o hart ducha – podejmuje wyzwania, ćwiczy silną wolę. Ma swój wzór do naśladowania – autorytet. Jeśli jest osobą wierzącą, świadomie wywiązuje się z obowiązków wynikających z wyznawanej wiary. Toleruje prawo innych do własnych poglądów i decyzji, bez względu na to, czy się z nimi zgadza, czy nie. W relacjach z innymi ludźmi kieruje się zasadą „nie czyni drugiemu, co tobie niemiłe”. Do świata podchodzi z pozytywnym nastawieniem. Nie zamartwia się, nie narzeka, stara się znaleźć pozytyw w każdej sytuacji. Swoje negatywne emocje wyraża w społecznie akceptowalny sposób.

Program stopnia:

Zadania podstawowe:

- **Wyrobienie harcerskie** (sprawność: Skaut**/ Skautka**):
 - 1) Przedstawiłem/am w wybranej przez siebie formie przynajmniej trzy postacie z historii harcerstwa.
 - 2) Znam nazwy stopni harcerskich i instruktorskich oraz sposób ich oznaczania na mundurze. Kilka razy zameldowałem/am się, używając odpowiednich nazw stopni.
- **Obozownictwo** (sprawność Wyga**):
 - 3) Zachowując zasady bezpieczeństwa, rozpałem/am ognisko na łonie natury z użyciem wyłącznie naturalnych materiałów (nie dotyczy zapatek); po zgaszeniu doprowadziłem/am miejsce do pierwotnego stanu. Uczestniczyłem/am w przygotowaniu złożonego posiłku na ognisku.
 - 4) Wraz z zastępem rozstawiłem/am namiot i zbudowałem/am przydatne urządzenie obozowe (np. wyposażenie namiotu). Przez cały obóz utrzymałem/am porządek w swoich rzeczach.
 - 5) Pełniłem/am służbę wartowniczą na obozie lub biwaku.
- **Terenoznawstwo** (sprawność: Kartograf*):
 - 6) Poznałem/am znaki topograficzne. Poprowadziłem/am zastęp/patrol w czasie wędrówki w terenie, posługując się busolą i mapą. Dotarłem/am bezbłędnie do miejsca oznaczonego na mapie.
- **Ratownictwo** (sprawność Ratownik**/ Ratownicza**):
 - 7) W sytuacji rzeczywistej lub symulowanej przy użyciu własnej apteczki prawidłowo postąpiłem/am przy krwotokach:
 - a) udzieliłem/am pierwszej pomocy w przypadku krwotoku z nosa,
 - b) założyłem/am opatrunek uciskowy w przypadku krwotoku z rany.
 - c) udzieliłem/am pierwszej pomocy w przypadku złamania otwartego.
 - 8) Udzieliłem/am pierwszej pomocy w przypadku ukąszenia przez owady.
- **Żywnienie** (sprawność: Kucharz**/ Kucharka**):
 - 9) Nauczyłem/am się przygotowywać ulubioną potrawę z rodzinnego przepisu.
- **Zdrowie** (sprawność: Lider Zdrowia**/ Liderka Zdrowia**):
 - 10) Wziąłem/wzięłam udział w całodziennym wycieczce pieszej/rowerowej/kajakowej. Dowiedziałem/am się jak przygotować i przygotowałem/am na niej obiad niewymagający gotowania.
 - 11) Przez okres trwania próby ćwiczyłem/am wybrany sport lub dziedzinę sprawności fizycznej (np.: szybkość, skoczność, celność, utrzymywanie równowagi). Zapisałem/am wynik osiągnięty na początku (np. czas na 100 m) i poprawiłem/am go na koniec próby.

- 12) Znam i stosuję (wprowadzam w swoje życie) zasady zdrowego odżywiania się/ zdrowe nawyki żywieniowe. Przez okres min. 2 miesięcy dbałem/am o prawidłowe nawodnienie organizmu, pijąc min. 2 litry wody dziennie, i unikałem/am słodkich przekąsek.
- **Świat cyfrowy** (sprawność: *Komputerowiec***):
- 13) Zapoznałem/am się z netykietą, czyli zbiorem zasad zachowania się w Internecie. Stosuję je podczas codziennego użytkowania sieci.
- **Ekologia** (sprawność: *Ekolog **/Ekolożka***):
- 14) Korzystałem/am wyłącznie z wielorazowych naczyń i sztućców na biwakach, inicjatywach szkolnych i harcerskich przez minimum trzy miesiące.
- 15) Zapoznałem/am się z ideą domowych/balkonowych ogrodów. Wyhodowałem/am jadalną roślinę i użyłem/am jej do przyrządzenia posiłku dla rodziny.
- **Ekonomia** (sprawność: *Przedsiębiorca** / Przedsiębiorczyni***):
- 16) Wziąłem/Wzięłam udział w pozyskiwaniu środków w formie np. akcji zarobkowej, zbiórki publicznej, loterii, crowdfundingu, akcji 1% itp.
- **Zaradność życiowa** (sprawność: *Złota Rączka***):
- 17) Mam stały obowiązek związany z obsługą sprzętów lub urządzeń domowych i wywiązuję się z niego.

Sprawności:

- Harcerz/harcerka zdobędzie przynajmniej cztery sprawności dwugwiazdkowe (**).

Służba:

- Harcerz/harcerka zrealizuje co najmniej jedno zadanie zorientowane na pełnienie służby wynikającej z idei stopnia.

Rozwój społeczny:

- Harcerz/harcerka zrealizuje co najmniej jedno zadanie zorientowane na pielęgnowanie więzi rodzinnych w zakresie wynikającym z idei stopnia. Można do tego celu wykorzystać odpowiednie sprawności lub wyzwania.
- W trakcie próby harcerka/harcerz działa w zastępie i wraz z nim uczestniczy w realizacji programu zastępu. Można ułożyć zadania opisujące funkcjonowanie harcerza/harcerki w zastępie. Można do tego celu wykorzystać instrument metodyczny – tropy.

Rozwój duchowy i emocjonalny:

- Harcerz/harcerka zrealizuje co najmniej jedno zadanie skupione na osiągnięciu poziomu wyznaczonego ideą stopnia w oparciu o prawo harcerskie. Można do tego celu wykorzystać instrument metodyczny – wyzwania.

Zadania uzupełniające:

- W próbie mogą znaleźć się zadania uzupełniające, jeśli okaże się to konieczne dla osiągnięcia przez harcerza/harcerkę poziomu opisanego ideą stopnia. W środowiskach mogą także obowiązywać stałe zadania uzupełniające, jednakowe dla wszystkich osób zdobywających stopień wywiadowcy/tropicielki, dotyczące bohatera lub tradycji środowiska. Łączna liczba zadań uzupełniających w próbie nie może przekroczyć trzech. Realizacja żadnego z nich nie może trwać dłużej niż miesiąc.

Wskazówki dla drużynowego:

Jeśli osoba harcerz/harcerka nie posiada stopnia młodzika/ochotniczki, należy na podstawie indywidualnej rozmowy z drużynowym dołączyć do próby od jednego do pięciu dodatkowych zadań. Ich celem jest uzupełnienie kluczowych elementów wyrobienia harcerskiego. Należy wystrzegać się nadmiernego przeciążania próby.

W ramach próby harcerz/harcerka wykonuje poniższe zadania podstawowe. W uzasadnionych przypadkach drużynowy może dokonać modyfikacji zadania/zadań w sposób umożliwiający danej osobie właściwe dążenie do wypełnienia idei stopnia. Pomocna w tym procesie może być właściwa idea poziomu sprawności, w której dane zadanie zostało ujęte.

Obok nazw kategorii tematycznych ujęto nazwy sprawności, których zadania częściowo są tożsame z zadaniami na stopień.

Działania z obszaru „Służba” można połączyć z działaniami z obszaru „Rozwój społeczny”.

Zadania z obszarów „Służba”, „Rozwój społeczny” oraz „Rozwój duchowy i emocjonalny” można układać w trakcie próby – ich ułożenie nie jest warunkiem otwarcia próby.

ODKRYWCA/ PIONIERKA

Idea stopnia - treść dla harcerki starszej/harcerza starszego:

Odkrywca znajduje nowe szlaki, wyznacza kierunek.

Pionierka przeciera nowe szlaki, wyznacza kierunek.

Jestem wytrawnym harcerzem/wytrawną harcerką, z zaciekawieniem i pasją odkrywam otaczający świat. Kreuję życie zastępu. Aktywnie uczestniczę w działaniach chroniących naszą planetę. Prawo harcerskie towarzyszy mi na co dzień, na jego podstawie buduję swój świat wartości. Jestem przykładem dla młodszych harcerek i harcerzy. Troszczę się o innych, udzielam wsparcia i pomocy potrzebującym. Nie godzę się na krzywdzenie słabszych – reaguję. Pracuję nad sobą, rozumiem, że moja postawa i rozwój zależą od tego jak hartuje ducha i ciało. Odrzucam używki – wiem, że niszczą moje zdrowie i osłabiają umysł. Chcę zmieniać świat, jestem gotów/gotowa do pełnienia służby i podejmuję ją tam, gdzie tylko mam okazję. Chcę zrozumieć i poznać otaczającą rzeczywistość, szukam odpowiedzi, dzielę się refleksjami z moim otoczeniem. Doceniam moje życie rodzinne, staram się być odpowiedzialny/odpowiedzialna za to, co dzieje się w moim domu.

Idea stopnia - treść dla drużynowego:

Odkrywca/Pionierka działa aktywnie w swoich wspólnotach – nie myśli tylko o sobie, ale żyje także dla innych, wciela w życie ideę służby. Dbą o swoich przyjaciół i rodzinę. Zna potrzeby i problemy najbliższego otoczenia. Angażuje się w życie wspólnoty lokalnej. Umie pracować w grupie, zaplanować działanie zespołu (zastępu, grupy projektowej) na rzecz lokalnej wspólnoty i doprowadzić je do końca. Identyfikuje się z ruchem harcerskim.

Odkrywca/Pionierka jest ciekawy/a świata – próbuje zrozumieć otaczające go/ją środowisko naturalne i występujące w nim procesy, podejmuje działania mające na celu ochronę planety. Rozumie, co znaczy słowo "braterstwo", szuka tego, co łączy, nie tego, co dzieli, wie, że ludzie są

różni, ale każdemu należy się szacunek. Odkrywa polską historię i tradycję, szukając w nich inspiracji do zmieniania otaczającego świata na lepsze.

Odkrywca/Pionierka jest godny/a zaufania – wywiązuje się ze złożonych obietnic i podjętych zobowiązań terminowo i najlepiej, jak potrafi. Jest uczciwy/uczciwa, komunikuje napotkane problemy i w razie potrzeby prosi o pomoc. Czuje się odpowiedzialny/a za wspólne dobro. Staje w obronie słabszych i pokrzywdzonych. Przestrzega obowiązujących go/ją przepisów i regulacji.

Odkrywca/Pionierka jest zaradny/a – dobrze gospodaruje swoimi środkami (np. potrafi zaoszczędzić kwotę potrzebną na okazjonalny zakup). Posługuje się narzędziami, umie ich bezpiecznie używać. Rozważnie podejmuje decyzje. Szanuje czas swój i innych, potrafi realnie rozłożyć dane działanie w czasie. Umie świętować swoje osiągnięcia i realizację celów.

Odkrywca/Pionierka dba o siebie – planuje swój rozwój w perspektywie przynajmniej krótkoterminowej np. zdobycie stopnia. Stale zdobywa nową wiedzę i przydatne umiejętności (np. uczy się języków obcych). Ma swoje hobby i potrafi je ciekawie zaprezentować w gronie zastępu/drużyny. Pracuje nad dobrą kondycją fizyczną (wytrzymałością, zręcznością, odpornością), m.in. poprzez regularną aktywność ruchową. Wie, jakie czynniki są szkodliwe dla jego/jej organizmu i dąży do zmniejszenia ich wpływu na swoje zdrowie. Rozumie zmiany zachodzące w organizmie związane z okresem dojrzewania. Nie korzysta z alkoholu, tytoniu ani środków odurzających.

Odkrywca/Pionierka dba o hart ducha – poszukuje wartości, według których chce żyć oraz wzorców postępowania, które chce kultywować. Zastanawia się nad swoim stosunkiem do wiary. Poddaje refleksji wartości i postawy wynikające z prawa i przyrzeczenia harcerskiego, odnosi do nich swoje postępowanie. Wie, że każdy człowiek ma prawo do błędu i szanuje odmienność zdania, umie się przyznać do swoich błędów i je naprawić. Potrafi docenić czyjeś działanie. Najpierw myśli, potem mówi. Dbą o czystość i piękno języka. Stara się zrozumieć decyzje przełożonych.

Program stopnia:

Zadania podstawowe:

- **Wyrobienie harcerskie (sprawność: Skaut***/ Skautka***):**
 - 1) Odwiedziłem/am jedno z miejsc związanych z ważnymi dla harcerstwa wydarzeniami.
 - 2) Poznałem/am życiorysy ośmiu osób zasłużonych dla rozwoju ruchu harcerskiego. O dwóch spośród nich opowiedziałem/am podczas zbiórki zastępu lub drużyny.
- **Obozownictwo (sprawność: Wyga***):**
 - 3) Wziąłem/wzięłam udział w kilkudniowym rajdzie/wyprawie z nocowaniem na łonie przyrody, podczas którego minimalizowałem/am swój wpływ na środowisko (np.: odpowiednio gospodarując wodą i odpadami, przygotowując nocleg, zabezpieczając ognisko).
 - 4) Potrafię używać i dbam o sprzęt drużyny/szczepu. Brałem/am udział w jego konserwacji.
 - 5) Samodzielnie ułożyłem/am 3 rodzaje ognisk i rozpałem/am je.
- **Terenoznawstwo (sprawność: Kartograf***):**
 - 6) W działaniach topograficznych korzystałem/am z różnych przyrządów ułatwiających pracę (busola, krzywomierz, koraliki zliczające „pace count beads”, krokomierz, GPS, itp.)
- **Ratownictwo (sprawność: Ratownik***/ Ratowniczk****):**
 - 7) Przeprowadziłem/am resuscytację krążeniowo-oddechową na fantomie osoby dorosłej.
 - 8) W sytuacji rzeczywistej lub symulowanej rozpoznałem/am objawy udaru słonecznego i udzieliłem/am pierwszej pomocy poszkodowanemu.
- **Żywnienie (sprawność: Kucharz***/ Kucharka***):**

- 9) Przygotowałem/am potrawę tradycyjną dla wybranego regionu Polski (np.: proziaki z Podkarpacia, babkę ziemniaczaną z Podlasia).
- 10) Wykonałem co najmniej jedno z poniższych zadań:
 - a) Wybrałem/am miejsce na kuchnię na biwaku drużyny. Urządziłem/am ją funkcjonalnie. Pokierowałem/am gotowaniem obiadu dla drużyny.
 - b) Ułożyłem/am urozmaicony jadłospis na kilkudniowy biwak, rajd lub kilka dni obozu dla całej drużyny. Nadzorowałem/am przygotowanie posiłków.
- **Zdrowie** (sprawność: *Lider Zdrowia****/ *Liderka Zdrowia****):
 - 11) Przez trzy miesiące spałem/am minimum po siedem godzin dziennie, dbając o to, aby przed snem się wyciszyć. Dowiedziałem/am się, dlaczego używanie urządzeń z wyświetlaczem przed snem jest niekorzystne dla jakości snu, i nie korzystałem/am z nich na min. godzinę przed snem.
- **Świat cyfrowy** (sprawność: *Komputerowiec****):
 - 12) Utworzyłem/am konto mailowe. Wykorzystuję podstawowe funkcje klienta pocztowego, m.in. ustawiłem/am podpis w mailu, przy wysyłaniu maili do wielu osób korzystam z opcji UDW.
- **Ekologia** (sprawność: *Ekolog* ***/*Ekolożka****):
 - 13) Wiem, co to jest rezerwat przyrody, park narodowy i park krajobrazowy. W czasie harcerskich wędrówek odwiedziłem/am jeden z parków narodowych lub krajobrazowych.
 - 14) Przeanalizowałem/am ilość i rodzaj generowanych przez siebie śmieci. Zmniejszyłem/am o założony procent ilość generowanych odpadów lub wyeliminowałem/am z moich powtarzalnych zakupów jeden rodzaj nieekologicznego opakowania.
- **Ekonomia** (sprawność: *Przedsiębiorca****/ *Przedsiębiorczyni****):
 - 15) Wykorzystując więcej niż jeden sposób, pozyskałem/am środki finansowe lub materialne na wybrany przez siebie cel.
- **Zaradność życiowa** (sprawność: *Złota Rączka****):
 - 16) Rzetelnie wykonuję swoje obowiązki domowe. Zdobyłem/am nową umiejętność przydatną w gospodarstwie domowym (np. umiejętność obsługi pralki, ostrzenia noży, wiercenia otworów wiertarką, mycia okien itp.)

Sprawności:

- Harcerz/harcerka zdobędzie-przynajmniej cztery sprawności trzygwiazdkowe (***).

Służba:

- Harcerz/harcerka zrealizuje co najmniej jedno zadanie zorientowane na pełnienie służby wynikającej z idei stopnia.

Rozwój społeczny:

- Harcerz/harcerka zrealizuje co najmniej jedno zadanie zorientowane na pielęgnowanie więzi rodzinnych w zakresie wynikającym z idei stopnia. Można do tego celu wykorzystać odpowiednie sprawności lub wyzwania.
- W trakcie próby harcerka/harcerz działa w zastępie i wraz z nim uczestniczy w realizacji programu zastępu. Można ułożyć zadania opisujące funkcjonowanie harcerza/harcerki w zastępie. Można do tego celu wykorzystać instrument metodyczny – tropy.

Rozwój duchowy i emocjonalny:

- Harcerz/harcerka zrealizuje co najmniej jedno zadanie skupione na osiągnięciu poziomu wyznaczonego ideą stopnia w oparciu o prawo harcerskie. Można do tego celu wykorzystać instrument metodyczny – wyzwania.

Zadania uzupełniające:

- W próbie mogą znaleźć się zadania uzupełniające, jeśli okaże się to konieczne dla osiągnięcia przez harcerza/harcerkę poziomu opisanego ideą stopnia. W środowiskach mogą także obowiązywać stałe zadania uzupełniające, jednakowe dla wszystkich osób zdobywających stopień odkrywcy/pionierki, dotyczące bohatera lub tradycji środowiska. Łączna liczba zadań uzupełniających w próbie nie może przekroczyć trzech. Realizacja żadnego z nich nie może trwać dłużej niż miesiąc.

Wskazówki dla drużynowego:

Jeśli harcerz/harcerka nie posiada stopnia wywiadowcy/tropicielki, należy na podstawie indywidualnej rozmowy z drużynowym dołączyć do próby od jednego do pięciu dodatkowych zadań. Ich celem jest uzupełnienie kluczowych elementów wyrobienia harcerskiego. Należy wystrzegać się nadmiernego przeciążania próby.

W ramach próby należy wykonać wszystkie powyższe zadania podstawowe. W uzasadnionych przypadkach drużynowy może dokonać modyfikacji zadania/zadań w sposób umożliwiający danej osobie właściwe dążenie do wypełnienia idei stopnia. Pomocna w tym procesie może być właściwa idea poziomu sprawności, w której dane zadanie zostało ujęte.

Obok nazw kategorii tematycznych ujęto nazwy sprawności, których zadania częściowo są tożsame z zadaniami na stopień.

Działania wypełniające wymagania obszaru „Służba” można połączyć z działaniami wypełniającymi wymagania obszaru „Rozwój społeczny”.

Otwarcie próby wymaga przeanalizowania przez harcerza/harcerkę swych silnych i słabych stron, zaplanowania rozwoju w czasie próby i ułożenia na tej podstawie wraz z opiekunem zadań wypełniających wymagania obszarów: „Służba”, „Rozwój społeczny” i „Rozwój duchowy i emocjonalny”. Zadania te można zmieniać w trakcie próby, jeśli staną się nieaktualne. Jeśli zadania próby będą realizowane z wykorzystaniem tropów i/lub wyzwania, można je wybrać w momencie układania próby lub dobierać w jej trakcie w odpowiedzi na aktualne zainteresowania i potrzeby wychowawcze harcerza/harcerki.

ĆWIK/ SAMARYTANKA

Idea stopnia - treść dla harcerki starszej/harcerza starszego:

Ćwik jest rezolutny i doświadczony, dba o innych wokół siebie i chętnie niesie pomoc.

Samarytanka dba o innych wokół siebie i chętnie niesie pomoc, jest doświadczona i rezolutna w swych działaniach.

Jestem świadomy/świadoma wyzwań, jakie stawia przede mną konsekwentne dążenie do życia w zgodzie z prawem harcerskim. Nim staram się kierować w swoich wyborach. Wierność wyznawanym wartościom jest priorytetem w moim postępowaniu. Idąc za wzorem skautingu, jestem otwarty/otwarta na inne kultury, religie, przynależność etniczną. Razem z moim zastępem angażuję się w służbę na rzecz innych. Staję w obronie słabszych. W zdecydowany sposób, ale

bez agresji, przeciwstawiam się jakimkolwiek formom przemocy. Odpowiedzialnie korzystam ze środowiska, podejmuję działania chroniące nasz świat. Rozwijam swoje pasje, pogłębiam swoją wiedzę, korzystam z najnowszych osiągnięć nauki i techniki. Prowadzę racjonalny tryb życia, uprawiam różne rodzaje aktywności fizycznej, zapewniam mojemu organizmowi odpowiednią ilość snu i zdrowe jedzenie. Nie korzystam z używek uzależniających ducha i ciało. Próbuję znaleźć odpowiedzi na nurtujące mnie pytania, dokonując świadomych wyborów, wyrabiając sobie zdanie na różne tematy. Z empatią buduję relację z innymi, staram się nie przekraczać granic, które mogłyby naruszyć godność drugiego człowieka. Wypełniam coraz więcej obowiązków w moim domu rodzinnym.

Idea stopnia - treść dla drużynowego:

Ćwik/Samarytanka działa aktywnie w swoich wspólnotach – pielęgnuje łączące go/ją więzi z innymi ludźmi. Potrafi zidentyfikować potrzeby i problemy najbliższego otoczenia oraz szuka dla nich rozwiązania. Pielęgnuje polskie tradycje, czerpie z polskiej historii. Utożsamia się z ruchem harcerskim, doceniając jego jedność w różnorodności. Potrafi współpracować z osobami o innych poglądach. Wprowadza w czyn ideę braterstwa.

Ćwik/Samarytanka jest ciekawy/a świata – zgłębia problemy i stawia dociekliwe pytania, poszukuje informacji i kreatywnych rozwiązań. Poznaje miejsce człowieka w środowisku i konsekwencje jego działań, podejmuje działania, aby zmniejszyć swój negatywny wpływ na planetę. Ceni wiedzę, wykształcenie i przydatne umiejętności. Poszukuje nowych pasji i rozwija swoje zainteresowania.

Ćwik/Samarytanka jest godny/a zaufania – rzetelnie dba o powierzone mienie, w tym także o dobra publiczne. Przestrzega obowiązujących go/ją przepisów (zwłaszcza dotyczących życia codziennego), wie, gdzie może je znaleźć. Podejmując decyzje, zastanawia się nad tym, jakie konsekwencje przyniosą – dla niego/niej i innych. Bierze odpowiedzialność za popełnione błędy i wyciąga z nich naukę na przyszłość. Rozsądnie podejmuje się nowych zadań, kierując się właściwie wyznaczonymi priorytetami oraz rzetelną oceną możliwości. Poważnie i odpowiedzialnie traktuje sprawy płci.

Ćwik/Samarytanka jest zaradny/a – potrafi zgromadzić zasoby potrzebne do wykonania powierzonych mu/jej zadań. Umiejętnie posługuje się osiągnięciami nowych technologii. Umie realnie ocenić swoje możliwości czasowe. Wie, jak zaplanować wydatki i zmieścić się w budżecie. Umie pracować w grupie, od etapu planowania do ewaluacji. Potrafi sobie poradzić zarówno w życiu codziennym, jak i w sytuacjach kryzysowych, w tym sytuacjach zagrożenia życia.

Ćwik/Samarytanka dba o siebie – poznaje granice swoich możliwości w działaniu na podstawie swojej wiedzy, umiejętności i wrodzonych predyspozycji. Snuje refleksje nad jakością swojego działania. Postępuje racjonalnie, zgodnie z potrzebami swojego ciała (odżywianie, higiena osobista, odpowiednia ilość snu, uprawianie sportu). Umie radzić sobie z kwestiami wynikającymi z procesu dojrzewania organizmu. Nie doprowadza do tego, by cokolwiek wpłynęło na jego zdolność do podejmowania decyzji, nie korzysta z alkoholu, tytoniu ani środków odurzających.

Ćwik/Samarytanka dba o hart ducha – postępuje zgodnie z wyznawanymi przez siebie zasadami, nawet jeśli jest poddawany presji otoczenia czy okoliczności. Weryfikuje swój stosunek do wiary, korzystając z godnych zaufania źródeł wiedzy i opinii. W sprawach jego dotyczących potrafi zająć i bronić swojego stanowiska, umie zachować się kulturalnie w sytuacjach konfliktowych. Konsekwentnie dąży do realizacji samodzielnie postawionych celów.

Program stopnia:

Zadania podstawowe:

- **Wyrobienie harcerskie** (sprawność: Skaut***/ Skautka***):
 - 1) Przeczytałem/am przynajmniej jedną książkę, która pogłębiła moją wiedzę o dziejach ruchu harcerskiego lub skautowego. Zaprezentowałem/am innym (w zastępie, drużynie) wybrane zagadnienie i znaczącą postać.
 - 2) Spotkałem/am członka władz mojego hufca. Dowiedziałem/am się, jak oznacza się funkcje w hufcu, chorągwi i władzach naczelnych ZHP. Spotkałem/am się z funkcyjnym instruktorem hufca i dowiedziałem się, czym się zajmuje.
- **Obozownictwo** (sprawność: Wyga***):
 - 3) Zapoznałem/am młodszych harcerzy z zasadami pracy z narzędziami pionierskimi. Pokierowałem/am zastępem przy budowie prostego urządzenia obozowego.
 - 4) Pełniłem/am funkcję oboźnego, kwatermistrza lub zaopatrzeniowca na wyjeździe drużyny.
- **Terenoznawstwo** (sprawność: Przewodnik***/ Przewodniczka***):
 - 5) Korzystając z różnych źródeł (np. internetowe mapy, rozkłady jazdy) oraz własnego doświadczenia, opracowałem na potrzeby przedsięwzięcia drużyny/zastępu wariant drogi (najkrótsza, najszybsza, najtańsza, najwygodniejsza itd.) dostosowany do potrzeb drużyny/zastępu.
- **Ratownictwo** (sprawność: Ratownik***/ Ratownicza***):
 - 6) W sytuacji rzeczywistej lub symulowanej rozpoznałem/am objawy zawału serca i udaru. Udzieliłem/am pierwszej pomocy poszkodowanemu.
 - 7) W sytuacji rzeczywistej lub symulowanej udzieliłem/am pierwszej pomocy w przypadku napadu duszności i zadławienia u osoby dorosłej.
 - 8) Współprowadziłem/am zbiórkę na temat pierwszej pomocy dla innych harcerzy.
- **Żywnienie** (sprawność: Kucharz***/Kucharka***):
 - 9) Ugotowałem/am co najmniej po dwie różne zupy, drugie dania i desery (niekoniecznie jednego dnia), wykorzystując różne sposoby przygotowania, np.: pieczenie, smażenie, duszenie, gotowanie. Nakryłem/am do stołu z okazji uroczystego posiłku, korzystając z zastawy, sztucców, serwetek, wybranych elementów dekoracyjnych (np.: świece, kwiaty, obrus).
- **Zdrowie** (sprawność: Lider Zdrowia***/ Liderka Zdrowia***):
 - 10) W porozumieniu z rodzicami i ew. dietetykiem dobrałem/am właściwy dla siebie tryb i sposób żywienia.
 - 11) Przez okres trwania próby minimum dwa razy w tygodniu uprawiałem/am wybraną aktywność fizyczną.
- **Świat cyfrowy** (sprawność: Komputerowiec***):
 - 12) Wykonałem jedno z zadań:
 - a) Dokonałem/am komputerowej edycji zdjęć (zalecane korzystanie z bezpłatnego oprogramowania), np. naniesienia logo, wykadrowania zdjęcia, korekcji błędów, zmiany jasności/kontrastu/nasycenia kolorów. Moje harcerskie projekty są zgodne z Katalogiem Identyfikacji Wizualnej ZHP.
 - b) Dokonałem/am komputerowego montażu filmu (zalecane korzystanie z bezpłatnego oprogramowania).
 - c) Przygotowałem/am dokumenty z wykorzystaniem zaawansowanych funkcji edytora tekstu (np.: nagłówek i stopka, interlinia, zapis równania i symboli matematycznych, przypisy, kolumny, wstawianie komentarzy, opracowanie własnego stylu, korzystanie z

tw. twardych spacji i podziałów strony).

- **Ekologia** (sprawność: *Ekolog***/Ekolożka****):

13) Dowiedziałem/am się, czym jest globalne ocieplenie, jakie są jego przyczyny oraz prognozowane konsekwencje. Poznałem/am pojęcie śladu węglowego, opowiedziałem/am o stosowanych we własnym życiu działaniach na rzecz jego zmniejszenia (np.: dojeżdżanie do szkoły rowerem lub komunikacją miejską, stosowanie różnych sposobów oszczędzania energii). W trakcie trwania próby wyrobiłem/am w sobie nowy nawyk zmniejszający emisję gazów cieplarnianych.

14) Dowiedziałem/am się, jaki wpływ na środowisko wywieram podczas wypraw, wycieczek, obozów, biwaków na łonie przyrody. Poznałem/am podstawowe techniki minimalizacji tego wpływu. Skompletowałem/am własny ekwipunek, uwzględniając w nim przynajmniej jedną pomocną w tym rzecz (np.: sprzęt do hamakowania, wielorazowy worek na resztki/odpady, worki lub pojemniki zabezpieczające żywność przed dostępem dzikich zwierząt, sprzęt do gotowania, składana miska do mycia).

- **Ekonomia** (sprawność: *Przedsiębiorca***/Przedsiębiorczyni****):

15) Wykonałem/am jedno z poniższych zadań:

a) Przygotowałem/am plan finansowy biwaku, rajdu, wycieczki lub innego przedsięwzięcia harcerskiego. Rozliczyłem/am go w ramach uzyskanej zaliczki, jednocześnie weryfikując realizację zakładanego preliminarza.

b) Zebrałem/am informacje o dostępnych dla młodzieży ofertach różnych banków i przeanalizowałem/am oferowane w ramach nich usługi i produkty. Na podstawie dokonanej analizy założyłem/am konto bankowe lub dokonałem/am oceny warunków banku, w którym posiadam rachunek, z innymi zebranymi ofertami.

- **Zaradność życiowa** (sprawność: *Złota Rączka****):

16) Wykonałem/am lub naprawiłem/am przedmiot użyteczny w działaniach drużyny, szczepu lub gospodarstwa domowego.

Sprawności:

- Harcerz/harcerka zdobędzie-przynajmniej cztery sprawności przynajmniej trzygwiazdkowe (***)

Służba:

- Harcerz/harcerka zrealizuje co najmniej jedno zadanie zorientowane na pełnienie służby wynikającej z idei stopnia.

Rozwój społeczny:

- Harcerz/harcerka zrealizuje co najmniej jedno zadanie zorientowane na pielęgnowanie więzi rodzinnych w zakresie wynikającym z idei stopnia. Można do tego celu wykorzystać odpowiednie sprawności lub wyzwania.
- W trakcie próby harcerka/harcerz działa w zastępie i wraz z nim uczestniczy w realizacji programu zastępu. Można ułożyć zadania opisujące funkcjonowanie harcerza/harcerki w zastępie. Można do tego celu wykorzystać instrument metodyczny – tropy.

Rozwój duchowy i emocjonalny:

- Harcerz/harcerka zrealizuje co najmniej jedno zadanie skupione na osiągnięciu poziomu wyznaczonego ideą stopnia w oparciu o prawo harcerskie. Można do tego celu wykorzystać instrument metodyczny – wyzwania.

Zadania uzupełniające:

- W próbie mogą znaleźć się zadania uzupełniające, jeśli okaże się to konieczne dla osiągnięcia przez harcerza/harcerkę poziomu opisanego ideą stopnia. W środowiskach mogą także obowiązywać stałe zadania uzupełniające, jednakowe dla wszystkich osób zdobywających stopień ćwika/samarytanki, dotyczące bohatera lub tradycji środowiska. Łączna liczba zadań uzupełniających w próbie nie może przekroczyć trzech. Realizacja żadnego z nich nie może trwać dłużej niż miesiąc.

Wskazówki dla drużynowego:

Jeśli harcerz/harcerka nie posiada stopnia odkrywcy/pionierki, należy na podstawie indywidualnej rozmowy z drużynowym dopisać do próby od jednego do pięciu dodatkowych zadań. Ich celem jest uzupełnienie kluczowych elementów wyrobienia harcerskiego. Należy wystrzegać się nadmiernego przeciążania próby.

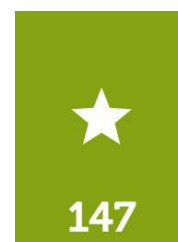
W ramach próby należy wykonać wszystkie poniższe zadania podstawowe. W uzasadnionych przypadkach drużynowy może dokonać modyfikacji zadania/zadań w sposób umożliwiający danej osobie właściwe dążenie do wypełnienia idei stopnia. Pomocna w tym procesie może być właściwa idea poziomu sprawności, w której dane zadanie zostało ujęte.

Obok nazw kategorii tematycznych ujęto nazwy sprawności, których zadania częściowo są tożsame z zadaniami na stopień.

Działania wypełniające wymagania obszaru „Służba” można łączyć z działaniami wypełniającymi wymagania obszaru „Rozwój społeczny”.

Otwarcie próby wymaga przeanalizowania przez harcerza/harcerkę swych silnych i słabych stron, zaplanowania rozwoju w czasie próby i ułożenia na tej podstawie wraz z opiekunem zadań wypełniających wymagania obszarów: „Służba”, „Rozwój społeczny” i „Rozwój duchowy i emocjonalny”. Zadania te można zmieniać w trakcie próby, jeśli staną się nieaktualne. Jeśli zadania próby będą realizowane z wykorzystaniem tropów i/lub wyzwań, można je wybrać w momencie układania próby lub dobierać w jej trakcie w odpowiedzi na aktualne zainteresowania i potrzeby wychowawcze harcerza/harcerki.

**HARCERZ ORLI/
HARCERKA ORLA**

Idea stopnia - treść dla wędrowniczki/wędrownika:

Harcerz Orli wyróżnia się spośród innych, wymaga od siebie więcej, nawet wtedy, kiedy inni od niego nie wymagają. Inspirując się symboliką płomieni wędrowniczej watry, pracuje nad swoim ciałem, rozumem i duchem.

Harcerka Orła wyróżnia się spośród innych, wymaga od siebie, nawet wtedy, kiedy inni od niej nie wymagają. Inspirując się symboliką płomieni wędrowniczej watry, pracuje nad swoim ciałem, rozumem i duchem.

Świadomie pracuję nad budowaniem swojej osobowości. Dojrzałe pojmuję wzorzec określony prawem harcerskim i konsekwentnie do niego dążę. Stawiam sobie ważne pytania i poszukuję na nie odpowiedzi. Wyciągam wnioski na przyszłość. Umiejętnie zarządzam swoim czasem i zasobami, tak by racjonalnie godzić moje różne role społeczne. Szukam swojej drogi do dorosłości. Jestem świadomy/świadoma odpowiedzialności i konsekwencji dokonywanych przez mnie wyborów. Ważne miejsce w moim życiu zajmuje troska o innych i otoczenie, w którym żyję. Nie akceptuję zachowań uderzających w godność człowieka. Wybieram kolejne pola służby i rzetelnie je realizuję. Poszerzam swoje horyzonty – poznaję kulturę, historię, osiągnięcia nauki, dokonuję oceny i buduję swój obraz świata. Odważnie podejmuję wyzwania i konsekwentnie je realizuję. Rozwijam siłę ciała, ducha i rozumu – dążę do mistrzostwa w wybranej dziedzinie. Dbam o moją rodzinę.

Idea stopnia - treść dla drużynowego:

Harcerz orli/Harcerka orla działa aktywnie w swoich wspólnotach – podejmuje się służby i wolontariatu, angażuje się w działalność na rzecz społeczności lokalnej. Umiejętnie czerpie z polskiej historii i pielęgnuje polskie tradycje, ale nie żyje przeszłością, a z odwagą patrzy w przyszłość. Godnie reprezentuje Polskę, również, gdy jest za granicą. Rozumie, co oznacza bycie patriotką/patriotą, świadomie reprezentuje postawę patriotyczną.

Harcerz orli/Harcerka orla jest ciekawy/a świata – chętnie uczy się nowych rzeczy i interesuje się otaczającym ją/go światem. Zna miejsce człowieka w środowisku naturalnym i wyrabia w sobie nawyki związane z jego ochroną. Podchodzi z dystansem do uzyskiwanych informacji i weryfikuje ich źródła. Rozumie, co oznacza słowo „braterstwo”, i akceptuje prawo innych do własnych poglądów oraz decyzji, bez względu na to, czy się z nimi zgadza. Wyrabia w sobie własne zdanie i poglądy na różne tematy, bazując na pozyskanej wiedzy.

Harcerz orli/Harcerka orla jest godny/a zaufania – relacje międzyludzkie traktuje poważnie i odpowiedzialnie. Dbą o więzi ze swoimi bliskimi i przyjaciółmi. Odnosi się z szacunkiem do swoich rodziców, opiekunów i przełożonych – ufa im i stara się zrozumieć ich decyzje. Umiejętnie godzi i równoważą obowiązki wynikające z pełnienia różnych ról społecznych. Rozumie potrzebę istnienia regulacji i przepisów, dlatego ich przestrzega.

Harcerz orli/Harcerka orla jest zaradny/a – rozsądnie gospodaruje swoim czasem i szanuje czas innych. Dbą o rzeczy swoje i cudze, w tym także o dobra publiczne. Kiedy w sprawach życia codziennego napotka problem, pozyskuje informacje tak długo, aż znajdzie jego rozwiązanie. Podchodzi do tych rozwiązań w sposób kreatywny, wykorzystując zarówno sprawdzone metody, jak i najnowsze osiągnięcia cywilizacji.

Harcerz orli/Harcerka orla dba o siebie – stawia sobie wyzwania, ćwiczy silną wolę i nie zadowala się bylejąkością. Zna swoje możliwości w działaniu pod względem wiedzy, umiejętności i wrodzonych predyspozycji, na tej podstawie podejmuje się zobowiązań, którym jest w stanie sprostać. Nie zaniedbuje żadnej z dziedzin życia, uwzględniając także potrzebę odpoczynku i dbania o kondycję fizyczną.

Harcerz orli/Harcerka orla dba o hart ducha – rozumie zasady zawarte w prawie harcerskim, kierując się nim, buduje swoją hierarchię wartości. Posiada przemyślany stosunek do wiary. Potrafi wyrazić swoje zdanie, nawet jeśli rozmówcy mają odmienne. Broni go, używając rzeczowych argumentów. Zachowuje umiarkowanie w każdym swoim działaniu, np. kontroluje czas spędzany przed ekranem. Nie korzysta z żadnych używek prawnie niedozwolonych w jego/jej wieku ani żadnych nielegalnych środków odurzających (w tym dopalaczy), ponieważ wie, w jaki sposób

niszczą jego/jej organizm. Rozumie konsekwencje i delikatną naturę kontaktów intymnych.

Program stopnia:

Zadania oparte na idei stopnia:

- Harcerz/harcerka zrealizuje przynajmniej dwa zadania oparte na idei stopnia oraz symbolicznie płomieni wędrowniczej watry wspierające jego/jej holistyczny rozwój.

W trakcie próby:

- 1) Wziętem/Wziętam udział w przygotowaniu obozu/zimowiska np.: planowaniu preliminarza, przygotowaniu sprzętu, organizacji transportu, zaplanowaniu zakupów żywieniowych.
- 2) Przeszedłem/Przeszłam co najmniej 15-godzinne szkolenie z zakresu pierwszej pomocy. Wykorzystałem/am zdobyte umiejętności do pełnienia służby na rzecz własnego środowiska lub na zewnątrz organizacji.
- 3) Przygotowałem/am się i odbyłem/am wędrowkę o charakterze wyczynu.

Sprawności/odznaki/uprawnienia:

- Harcerz/harcerka zdobędzie jedną sprawność czterogwiazdkową (****). Zamiast sprawności czterogwiazdkowej harcerz/harcerka może w ramach próby harcerza orlego/harcerki orlej zdobyć odznakę biegłości według odrębnego regulaminu (np. odznakę wyszkolenia specjalnościowego) lub odznakę/uprawnienie zewnętrzne.

Służba:

- Harcerz/harcerka zrealizuje co najmniej jedno zadanie zorientowane na pełnienie służby wynikającej z idei stopnia.

Rozwój społeczny:

- Harcerz/harcerka zrealizuje co najmniej jedno zadanie zorientowane na pielęgnowanie więzi rodzinnych w zakresie wynikającym z idei stopnia. Można do tego celu wykorzystać odpowiednie sprawności lub wyzwania.
- W trakcie próby harcerka/harcerz działa w grupie rówieśniczej (np. patrolu, zastępie, drużynie wędrowniczej, grupie rówieśniczej poza ZHP itp.). Można ułożyć zadania opisujące funkcjonowanie harcerza/harcerki w zastępie. Można do tego celu wykorzystać instrument metodyczny – tropy.

Rozwój duchowy i emocjonalny:

- Harcerz/harcerka zrealizuje co najmniej jedno zadanie skupione na osiągnięciu poziomu wyznaczonego ideą stopnia w oparciu o prawo harcerskie. Można do tego celu wykorzystać instrument metodyczny – wyzwania.

Zadania uzupełniające:

- W próbie mogą znaleźć się zadania uzupełniające, jeśli okaże się to konieczne dla osiągnięcia przez harcerza/harcerkę poziomu opisanego ideą stopnia. W środowiskach

mogą także obowiązywać stałe zadania uzupełniające, jednakowe dla wszystkich osób zdobywających stopień harcerza orlego/harcerki orlej, dotyczące bohatera lub tradycji środowiska. Łączna liczba zadań uzupełniających w próbie nie może przekroczyć trzech. Realizacja żadnego z nich nie może trwać dłużej niż miesiąc.

Wskazówki dla drużynowego:

Jeśli harcerz/harcerka nie posiada stopnia ćwika/samarytanki, należy na podstawie indywidualnej rozmowy z drużynowym dopisać do próby od jednego do pięciu dodatkowych zadań. Ich celem jest uzupełnienie kluczowych elementów wyrobienia harcerskiego. Należy wystrzegać się nadmiernego przeciążania próby.

W ramach próby należy wykonać wszystkie powyższe zadania podstawowe. W uzasadnionych przypadkach drużynowy może dokonać modyfikacji zadania/zadań w sposób umożliwiający danej osobie właściwe dążenie do wypełnienia idei stopnia.

Działania z obszaru „Służba” można połączyć z działaniami z obszaru „Rozwój społeczny”.

Otwarcie próby wymaga przeanalizowania przez harcerza/harcerkę swych silnych i słabych stron, zaplanowania rozwoju w czasie próby i ułożenia na tej podstawie wraz z opiekunem zadań wypełniających wymagania obszarów: „Służba”, „Rozwój społeczny” i „Rozwój duchowy i emocjonalny”. Zadania te można zmieniać w trakcie próby, jeśli staną się nieaktualne. Jeśli zadania próby będą realizowane z wykorzystaniem tropów i/lub wyzwiań, można je wybrać w momencie układania próby lub dobierać w jej trakcie w odpowiedzi na aktualne zainteresowania i potrzeby wychowawcze harcerza/harcerki.

**HARCERZ RZECZYPOSPOLITEJ/
HARCERKA RZECZYPOSPOLITEJ**

Idea stopnia - treść dla wędrowniczki/wędrownika:

Harcerz Rzeczypospolitej to odpowiedzialny człowiek i świadomy obywatel, który dba o siebie i innych. Inspirując się symboliką wędrowniczej watry, szuka swojego miejsca w społeczeństwie, wychodzi w świat i szuka miejsca, w którym może pomóc innym - podejmuje się służby, a także pracuje nad sobą - swoim duchem, ciałem oraz umysłem.

Harcerka Rzeczypospolitej to odpowiedzialny człowiek i świadoma obywatelka, która dba o siebie i innych. Inspirując się symboliką wędrowniczej watry, szuka swojego miejsca w społeczeństwie, wychodzi w świat i szuka miejsca, w którym może pomóc innym - podejmuje się służby, a także pracuje nad sobą - swoim duchem, ciałem oraz umysłem.

Jestem gotów/gotowa do wzięcia odpowiedzialności za swój los. Mam ukształtowany system wartości zbudowany na prawie harcerskim. Rozumiem, na czym polega harcerski styl życia. Wiem, co jest dla mnie ważne, umiem samodzielnie podejmować decyzje zgodne ze swoim kodeksem

wartości. Stale buduję i pogłębiam własny pogląd na świat. Samodzielnie oceniam zdarzenia i fakty. Potrafię słuchać innych, jestem otwarty/otwarta na argumenty i potrafię je krytycznie analizować. Odpowiedzialnie podchodzę do życia i świadomie kształtuję otoczenie i swoją przyszłość. Jestem wrażliwy/wrażliwa na potrzeby innych. Pogłębiam moją wiedzę o kulturze, historii, osiągnięciach naukowych. Mam poczucie współodpowiedzialności za losy mojej rodziny, kraju i świata. Realizuję swoje pasje. Jestem odważny/odważna w działaniu, nie boję się trudnych wyborów i konsekwencji z tym związanych. Stawiam sobie ambitne cele i je realizuję. Troszczę się o harmonijny rozwój - duchowy, społeczny, fizyczny, intelektualny i emocjonalny. Osiągam mistrzostwo w wybranych dziedzinach aktywności. Zaczynam kreować moją zawodową przyszłość. Buduję trwałe więzi, relacje z innymi traktuję poważnie. Uczestniczę w budowaniu tożsamości mojej rodziny, jestem jej ważną częścią.

Idea stopnia - treść dla drużynowego:

Harcierz Rzeczypospolitej/Harcerka Rzeczypospolitej działa aktywnie w swoich wspólnotach – umie zidentyfikować potrzeby swojego otoczenia i podejmuje działania, aby je zaspokoić. Jest świadomym/ą obywatelem/ką. Buduje partnerskie relacje z rodziną i bliskimi będące wyrazem szacunku i zaufania do nich.

Harcierz Rzeczypospolitej/Harcerka Rzeczypospolitej jest ciekawy/a świata – zna swoje korzenie i historię swojego państwa oraz swojej małej ojczyzny. Wie, kto przyczynił się do rozwoju Polski. Ma świadomość, że na rozwój kraju mają wpływ wszyscy jego mieszkańcy. Reaguje na złe zachowania osób wokół siebie, sprzeciwia się przejawom nienawiści oraz dyskryminowaniu innych osób. Jest otwarty/a na świat i innych ludzi.

Harcierz Rzeczypospolitej/Harcerka Rzeczypospolitej jest godny/a zaufania – nie unika odpowiedzialności za własne postępowanie, w tym popełnione błędy, których skutki stara się naprawić. Identyfikuje się z harcerskimi wartościami wyrażonymi w przyrzeczeniu i prawie harcerskim i postępuje zgodnie z zasadami obowiązującymi w ZHP. Zna zagrożenia dla środowiska i orientuje się w najważniejszych problemach z nimi związanych. Wie, jak może im przeciwdziałać, podejmuje działanie na rzecz ochrony przyrody i zachęca do tego innych. Odpowiedzialnie podchodzi do pełnionych ról społecznych, jak i tych, których ma się podjąć. Dbą nie tylko o siebie, ale również o innych. W relacjach z bliskimi wyraża się otwarcie, nie udaje kogoś, kim nie jest. Utrzymuje z nimi stałe więzi.

Harcierz Rzeczypospolitej/Harcerka Rzeczypospolitej jest zaradny/a – sam/a diagnozuje swoje problemy i szuka sposobów ich rozwiązania. Świadomie kreuje swoje życie oraz rozsądnie podejmuje się wyzwań i pól służby. Stawia sobie ambitne i możliwe do realizacji cele życiowe, a później konsekwentnie dąży do ich osiągnięcia. Kieruje się właściwie wyznaczonymi priorytetami oraz rzetelną oceną możliwości. Dąży do osiągania dochodów potrzebnych do zaspokojenia jego/jej potrzeb życiowych. Jest przedsiębiorczy/a i racjonalnie wydatkuje zgromadzone przez siebie środki. Bazując na zgromadzonej wiedzy, poszukuje i wdraża innowacyjne rozwiązania oraz pomysły w życie.

Harcierz Rzeczypospolitej/Harcerka Rzeczypospolitej dba o siebie – stale poszerza swoje horyzonty, chętnie czerpiąc wiedzę z różnych źródeł (książek, reportaży i analiz, badań naukowych itp.). Rozwija swoje pasje i zainteresowania, dążąc do mistrzostwa. Zdobyte doświadczenie i umiejętności wykorzystuje w życiu. Dbą o swoje zdrowie (m.in. uprawia regularnie sport, poddaje się badaniom okresowym, zdrowo się odżywia).

Harcierz Rzeczypospolitej/Harcerka Rzeczypospolitej dba o hart ducha – świadomie kształtuje swój światopogląd i wie, z czego on wynika. Potrafi wyjaśnić swój stosunek do wiary. Jego/jej myśli, słowa i czyny są spójne. Potrafi przemyśleć swoje zachowanie, wyciągnąć wnioski i jeśli jest taka potrzeba, podjąć działania zmierzające do zmiany. Wyciąga wnioski zarówno ze swoich sukcesów, jak i porażek. Stara się zrozumieć poglądy innych osób, co oznacza, że nie wznosi murów, tylko buduje mosty. Potrafi wyrazić swoją opinię, gdy myśli inaczej niż przełożony, w

swoim posłuszeństwie nie przekracza granicy przepisów prawa i norm moralnych. Ma świadomość, że abstynencja jest dobrym sposobem unikania nałogów, jeśli można ją w danym przypadku zastosować. Rozumie konsekwencje i delikatną naturę kontaktów intymnych.

Program stopnia:

Warunkiem otwarcia próby jest posiadanie stopnia harcerza orlego/harcerki orlej.

Zadania oparte na idei stopnia:

- Harcerz/harcerka zrealizuje co najmniej jedno zadanie oparte na idei stopnia oraz symbolicznie wędrowniczej waty wspierające jego/jej holistyczny rozwój.

Zadania mistrzowskie:

- Harcerz/harcerka zrealizuje co najmniej jedno zadanie mistrzowskie związane z rozwojem zawodowym (np. zdobycie odznaki wyszkolenia specjalnościowego, certyfikatu, odznak i uprawnień państwowych, ukończenie kursu).

Zadania polegające na zainicjowaniu służby:

- Harcerz/harcerka zrealizuje co najmniej jedno zadanie polegające na zainicjowaniu służby wybranej na podstawie analizy potrzeb społecznych w najbliższym otoczeniu harcerza/harcerki i pełnieniu jej przez okres próby (może być służba indywidualna - np. SWA, działania indywidualne bądź jako koordynator grupy – np. lider tropu wędrowniczego).

Rozwój duchowy i emocjonalny:

- Harcerz/harcerka zrealizuje co najmniej jedno zadanie skupione na osiągnięciu poziomu wyznaczonego ideą stopnia w oparciu o prawo harcerskie. Można do tego celu wykorzystać instrument metodyczny – wyzwania.

Wskazówki dla drużynowego:

Konstruowanie indywidualnej próby harcerza Rzeczypospolitej/harcerki Rzeczypospolitej polega na ułożeniu wraz z opiekunem próby dowolnej liczby zadań, które łącznie zapewnią osiągnięcie przez kandydata poziomu opisanego ideą stopnia.

Otwarcie próby wymaga przeanalizowania przez harcerza/harcerkę swych silnych i słabych stron, zaplanowania rozwoju w czasie próby i ułożenia na tej podstawie wraz z opiekunem zadań wypełniających wymagania obszarów: „Służba”, „Rozwój społeczny” i „Rozwój duchowy i emocjonalny”. Zadania te można zmieniać w trakcie próby, jeśli staną się nieaktualne. Jeśli zadania próby będą realizowane z wykorzystaniem tropów i/lub wyzwań, można je wybrać w momencie układania próby lub dobierać w jej trakcie w odpowiedzi na aktualne zainteresowania i potrzeby wychowawcze harcerza/harcerki.